

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2012

Kateřina Vovsová

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Studenti vysokých škol a jejich představy
o vlastní biografii**
Kateřina Vovsová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Studenti vysokých škol a jejich představy

o vlastní biografii

Kateřina Vovsová

Vedoucí práce:

Mgr. Lucie Hošková

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Lucii Hoškové za odborné vedení mé práce, vstřícnost, trpělivost a poskytnutí cenných rad. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům a respondentkám, kteří byli ochotni poskytnout mi rozhovor, bez nich by tato práce nevznikla.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1 Demografické změny	3
2.1.1 Druhá demografická tranzice v české společnosti	3
2.1.2 Změny v demografickém chování v ČR po roce 1989	5
2.2 Genderová struktura ve veřejné i soukromé sféře	8
2.2.1 Dělbá práce mezi partnery	9
2.2.2 Zajištění péče o děti	11
2.2.3 Zapojení žen na trhu práce.....	13
3 METODOLOGICKÁ ČÁST	16
3.1 Design vlastního výzkumu	16
3.2 Kvalitativní výzkum.....	17
3.3 Kritéria výběru výzkumného vzorku.....	18
3.4 Charakteristika respondentů	18
3.5 Rozhovory	23
3.6 Zpracování dat	24
3.7 Etika	25
4 ANALYTICKÁ ČÁST	26
4.1 Vzdělání	26

4.1.1 Plány ohledně dalšího vzdělávání	26
4.1.2 Význam vzdělání pro mladé lidi	27
4.2 Představy o zaměstnání	28
4.2.1 Pracovní podmínky	32
4.2.2 Představy o příjmu	34
4.2.3 Zaměstnání vhodné pro kombinaci pracovního a rodinného života	36
4.3 Partnerský život	38
4.3.1 Výběr partnera	38
4.3.2 Společné bydlení	41
4.3.3 Manželství	43
4.4 Děti	46
4.4.1 Děti: ano či ne?	46
4.4.2 Mateřská/rodičovská dovolená	48
4.5 Genderové role	49
4.5.1 Názory na genderové rozdělení rolí	49
4.5.2 Domácí práce	51
5 ZÁVĚR	53
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	55
7 RESUMÉ	60
8 PŘÍLOHY	61

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá představami studentů vysokých škol o vlastním životě. Inspirací pro napsání této práce byla moje vlastní zvědavost, jak si mladí lidé představují svůj život do budoucna. Jelikož se hodně výzkumů zaměřovalo spíše jen na představy o manželství a rodičovství, rozhodla jsem se, že provedu výzkum, který se bude zabývat všemi rovinami života. Většina již provedených výzkumů byla kvantitativního charakteru, který nezachází tolik do hloubky. Já jsem se rozhodla, že provedu výzkum kvalitativní, který mi pomůže získat detailnější informace o tom, co mladí lidé doopravdy chtějí.

Cílem mého výzkumu je zjistit, jak si studenti vysokých škol humanitního směru představují svůj život do budoucna. Téměř každý z nás prožívá demografické události, jako je dokončení vzdělání, vstup na trh práce, odchod z domova rodičů, založení vlastní domácnosti, vstup do manželství a zplození dětí (Rabušic 2001). Proto jsem se i já rozhodla, že se zaměřím na tyto oblasti života každého jedince. Zároveň mladí lidé získali v posledních letech široké možnosti uplatnění svých zájmů. Mají větší nároky na svého životního partnera a mění se časování jejich životních rozhodnutí (Kučera 2000c).

Práce je rozdělena do tří částí. První je teoretická část, ve které se zabývám druhou demografickou tranzicí, jenž v české společnosti proběhla oproti jiným západním zemím o něco déle, a změnami, které s sebou přinesla. Tyto změny se týkaly všech oblastí každodenního života. Mladí lidé získali větší svobodu a začali odkládat manželství a rodičovství na pozdější dobu. Dále zde popisuji celkové změny, které v naší společnosti nastaly po roce 1989. Nakonec se zaměřuji na genderové role v soukromé i veřejné sféře, kdy popisuji dělbu práce mezi partnery, péči o dítě a zapojení žen na trhu práce.

V metodologické části práce se zabývám metodou, kterou jsem pro svůj výzkum zvolila. Nejprve zde popisuji design celého výzkumu a poté se zabývám samotným kvalitativním výzkumem. Dále následuje popis

kritérií, podle kterých jsem vybírala své respondenty, a nechybí ani stručná charakteristika jednotlivých respondentů. Další částí této kapitoly je metoda týkající se sběru dat, což byly v tomto případě polostrukturované rozhovory. Zároveň zde popisuji samotný průběh rozhovorů a následnou analýzu. Nedílnou součástí této kapitoly je také otázka etiky.

V poslední části práce, kterou jsem nazvala Analytická část, prezentuji výsledky svého výzkumu. Témata jsou rozdělena do dílčích kapitol. Začínám kapitolou o vzdělání, kde se zabývám otázkou, jakého nejvyššího vzdělání by studenti chtěli dosáhnout a co pro ně vzdělání obecně představuje. Další kapitola je zaměřena na zaměstnání, kde se zajímám o to, jaké by studenti chtěli vykonávat zaměstnání a jaké je podle nich v dnešní době prestižní povolání. Následuje kapitola o společném bydlení, kdy se jedinců ptám na to, jak bude vypadat jejich vztah, až spolu začnou bydlet. Dále se dostávám k tématu manželství a rodičovství, kdy mě zajímá, zda chtějí mladí lidé vstoupit do manželství a mít děti a pokud ano, v kolika letech. Poslední kapitola je zaměřena na genderové rozdíly, v níž se zabývám názory respondentů ohledně genderového rozdělení rolí v soukromé i veřejné sféře a zaměřuji se také na názory ohledně dělby domácích prací.

2 TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části práce se zabývám druhou demografickou tranzicí, která zasáhla naší republiku a přinesla s sebou výrazné změny. Poté popisuji, jaké změny v demografickém chování české společnosti nastaly po roce 1989. V druhé polovině teoretické části se zabývám genderovou strukturou ve veřejné i soukromé sféře.

2.1 Demografické změny

2.1.1 Druhá demografická tranzice v české společnosti

V této kapitole se budu zabývat druhou demografickou tranzicí v české společnosti. Nejprve by bylo však vhodné říci, co vlastně druhá demografická tranzice je, a co přinesla.

Druhá demografická tranzice přinesla velkou proměnu demografického chování, která nastala v Evropě od šedesátých let dvacátého století (Rabušic 2001: 176).

Základem druhé demografické tranzice je fakt, že vyspělé země dosáhly nové etapy ve svém demografickém vývoji. Tato fáze se vyznačuje poklesem plodnosti. Jedním z možných vysvětlení, které van de Kaa uvádí, je možnost, že párům chybí motivace mít více než jedno nebo dvě děti a proto klesla porodnost až na současnou hodnotu. Druhá demografická tranzice tak může být interpretována jako důsledek poklesu plodnosti hluboko pod požadovanou hodnotu (van de Kaa 2002).

Podle van de Kaa stojí za druhou demografickou tranzicí logický sled demografických změn, které charakterizuje čtyřmi základními posuny. Za prvé ukazuje na posun od zlaté éry manželství ke kohabitaci, za druhé od období, kdy bylo dítě hlavním bodem pro své rodiče (*king-child with parents*) k období, kdy je kladen důraz hlavně na pár s dítětem (*king-pair with a child*), za třetí posun od preventivní antikoncepce

k sebenaplňující koncepci a za čtvrté posun k pluralitním rodinám a domácnostem (Sobotka, Zeman, Kantorová 2001).

Rabušic říká, že v pozadí druhé demografické tranzice stojí hodnoty individualismu, důraz na sebenaplňování a seberealizaci jedince a na jeho práva. Mladí lidé začali odkládat vstup do manželství a porody. Začali poznávat, že je mnohem výhodnější rozložit jednotlivé životní starty do delšího období. Díky antikoncepci měli kontrolu nad počtem dítěte. Moderní antikoncepce zároveň snížila počet vynucených sňatků z důvodu těhotenství nevěsty. Dále byly umožněny potraty, což byla definitivní smrtelná rána pro klesající porodnost (Rabušic 2001).

Jak již bylo řečeno, druhá demografická tranzice se vyznačuje především poklesem plodnosti, prodlužováním intervalu mezi sňatkem a prvním potomkem, zvyšováním rozvodovosti, nahrazováním sňatků nesezdanými soužitími (kohabitacemi) a v neposlední řadě roste i počet lidí, kteří volí dobrovolnou bezdětnost (Rabušic 2001).

Dalším autorem, který vysvětloval změny, které nastaly, je Ronald Inglehart a jeho koncept Tiché revoluce v Evropě. Inglehart zastává názor, že každý jedinec má různé cíle, které sleduje hierarchicky, podle toho, jakou jim přikládá v daný moment důležitost. Pro mladé lidi, kteří byli socializováni během dlouhého období vysokého blahobytu, je ekonomické zabezpečení samozřejmé jako voda či vzduch, a proto nemohly být změny zapříčiněny zhoršením ekonomických podmínek, ale tím, že se mladí lidé začali přiklánět k postmaterialistickým hodnotám. Lze předpokládat, že jedinci budou udržovat hodnoty, které získaly během dětství po celý svůj život (Inglehart 1971).

Česká republika prošla, oproti ostatním západoevropským zemím, druhou demografickou tranzicí déle. Zatímco v některých západoevropských zemích probíhala již od poloviny 60. let, u nás nastala podle názoru některých demografů a sociologů až po listopadu 1989. Zatímco se mladá generace v ostatních západoevropských zemích

přizpůsobovala na nový způsob života postupně, v České republice probíhaly tyto změny velmi rychle (Kučera 2000a).

2.1.2 Změny v demografickém chování v ČR po roce 1989

Pád komunismu přinesl celou řadu nových možností a příležitostí. Ekonomika plánovaná se změnila v ekonomiku tržní, což přineslo vyšší riziko nezaměstnanosti a vyšší nároky na zaměstnance. Vstup na pracovní trh se stal obtížnějším a mladí lidé, kteří neměli dostatečné zkušenosti, byli vystaveni riziku nezaměstnanosti. S tržní ekonomikou se zároveň rozšiřují možnosti uplatnění vzdělání a kulturního kapitálu. Otevírají se i vzdělávací možnosti (Chaloupková 2010).

Od poloviny 90. let začalo docházet ke změnám v demografickém chování. Demografický režim bývalé společnosti, který se vyznačoval časnými sňatky a porody, krátkými meziporodními intervaly a celkovou vyšší plodností, začal být nahrazován novým režimem, pro který je typická nízká sňatečnost a porody v pozdějším věku. Utváří se nové vzorce rodinného a reprodukčního chování. Narůstá podíl neúplných rodin, bezdětných manželských párů, klesá počet rodin se dvěma dětmi. Mladá generace se tak oddaluje od životních strategií svých rodičů (Kocourková, Rabušic 2006).

Tyto změny jsou současně doprovázeny výraznými strukturálními transformacemi. Zvyšuje se věk žen při vstupu do manželství a také věk matek při prvním porodu. Výrazným fenoménem je rychle rostoucí podíl dětí narozených mimo manželství, který vzrostl ze 7,4% v roce 1986 na 31,8% v roce 2005. Tento nárůst je někdy interpretován jako „westernizace“ demografického chování obyvatel České republiky. Tímto pojmem se rozumí liberalizace chování, která se projevuje pluralizací rodinných forem, a to především posunem ke kohabitaci, jako plnohodnotné alternativě manželství (Rychtaříková 2006).

Společně s kohabitací roste i počet osob žijících samostatně (singles). Za kohabitaci, nebo-li nesezdané soužití, obecně považujeme takovou situaci, kdy spolu mladý pár sdílí společnou domácnost a zpravidla také společně hospodaří, aniž by vstoupili do manželství. Mladí lidé to považují za přijatelný způsob života, zpravidla však jen na určitý čas (Vymětalová 2000). Singles jsou lidé, kteří se odpoutali od rodiny původu, avšak nezaložili rodinu vlastní. Současný život singles má několik charakteristik. Většina singles (především ženy) vnímá svůj současný způsob života jako dočasný. Ta doba se ovšem stále více a více prodlužuje, až se změní v definitivní. Avšak ne vždy musí žít singles sami. Mohou se spojovat a žít ve společné domácnosti, podílet se na nákladech. Je téměř statisticky nemožné evidovat skupinu singles a zároveň je obtížné ji sociologicky jednoznačně vymežit (Možný 2008).

Kohabitací se zabývala také Dana Hamplová, která říká, že v roce 2002 žilo 6% populace v kohabitaci. Mezi lidmi ve věku 30 let to bylo až 10%. Avšak vyšší podíl kohabitace mezi lidmi ve věkové skupině 25 let a mladší je důkazem toho, že kohabitace slouží jako „předmanželský test“ (Hamplová 2002).

V souvislosti s nárůstem kohabitací začíná také výrazně růst počet svobodných jedinců mezi mladými lidmi, jelikož klesá počet uzavřených manželství. Zatímco v roce 1989 bylo v České republice uzavřeno 81 tisíc sňatků, v roce 1999 to bylo 54 tisíc sňatků. Tento úbytek je vysvětlován tím, že mladí lidé nechtějí vstupovat do manželství. Na konci devadesátých let bylo 61% mladých lidí ve věku 20 až 29 let svobodných (Katrňák 2001). V roce 2011 bylo v České republice uzavřeno 45,1 tisíc manželství, což dokazuje, že počet uzavíraných sňatků stále klesá (ČSÚ 2012a).

S poklesem počtu uzavřených manželství souvisí i další trend, a to děti narozené mimo manželství. Nárůst svobodných matek v české populaci lze vysvětlit jako proměnu hodnotové orientace mladých lidí. Ti spíše než manželství preferují volnější nesezdaná soužití. Když pak chtějí děti, není pro ně příliš důležité, zda se dítě narodí do manželství nebo

mimo něj. Podle Katrňáka by měly být svobodné matky dobře sociálně situované, jelikož je netlačí ekonomické okolnosti do manželství. Zároveň by měly být poměrně dobře vzdělané. Díky svému vzdělání a kulturnímu přehledu mohou podle vlastních názorů a postojů formovat svou životní dráhu, a to bez ohledu na tradici a názory druhých. A na základě svého přesvědčení o manželství, jako zastaralé instituci, by si za svým rozhodnutím o nesezdaném soužití a nelegitimním statusu potomka měly svobodné matky stát (Katrňák 2006).

Mimomanželskou plodností v české společnosti se zabývá také Kryštof Zeman, který uvádí, že v roce 2005 se mimo manželství narodila téměř třetina dětí (v osmdesátých letech to bylo pouhých 8%). To potvrzuje fakt, že mimomanželská plodnost je stále rostoucím fenoménem dnešní doby. Zatímco dříve byla mimomanželská plodnost koncentrována okolo věku 17-22 let, nyní je spektrum širší a to 20-30 let. Současně rostl i průměrný věk svobodných matek. Roste počet dětí, které se rodí mimo manželství, ze sedmi tisíc v roce 1990 na 25,9 tisíce v roce 2005. Paradoxně klesá počet dětí narozených do manželství, ze 124 tisíc na necelých sedmdesát (Zeman 2006). Počet dětí narozených mimo manželství i nadále roste. V roce 2011 se svobodným ženám narodilo 45,6 tisíce dětí (ČSÚ 2012a).

Kromě toho, že se hodně dětí rodilo mimo manželství, klesala i celková porodnost, a to nejvíce v letech 1994-1996. Tento pokles byl dáván do souvislosti s tím, že mladé rodiny mají obtížnější ekonomickou situaci, která byla způsobena snížením příjmů a zvýšením životních nákladů (Kocourková 2006). Zároveň rostl průměrný věk matek při porodu. V letech 1990-1997 vzrostl z 24,8 na 26,4 roků, při narození prvního dítěte z 22,5 na 24 roků. K tomu přispěl i pokles plodnosti vdaných žen (Kučera 2000a). Průměrný věk matek při porodu i nadále rostl a v roce 2011 vzrostl až na hodnotu 29,7 roku, u prvorodiček byla nejvyšší plodnost u 27-29 letých (ČSÚ 2012a).

Dalším rysem populačního vývoje je postupné snižování počtu interrupcí, což je nepochybně důsledkem rozšiřování spolehlivé

hormonální antikoncepce. Úhrnná potratovost na jednu ženu v reprodukčním věku se snížila z hodnoty 1,50 v roce 1989 na hodnotu 0,55 v roce 1998 (Kučera 2000a). V roce 1989 se počet interrupcí pohyboval okolo 108 tisíc ročně, poté začal klesat a v roce 1998 to bylo 43 tisíc interrupcí. V dnešní době více než dvě třetiny mladých párů používají pravidelně antikoncepční prostředky (Hamplová 2000). Počet interrupcí stále klesá, v roce 2011 bylo registrováno 38,9 tisíc potratů (ČSÚ 2012a).

2.2 Genderová struktura ve veřejné i soukromé sféře

V této podkapitole popíši genderovou strukturu ve veřejné i soukromé sféře, přičemž se zaměřím na dělbu práce mezi partnery, na zajištění péče o dítě a na zapojení žen na trhu práce.

Všichni členové společnosti zauímají své pozice a hrají odpovídající role v různých substrukturách společnosti, jednou z nich je i genderová substruktura (Šmausová 2004: 13).

Každá společnost vztahuje k mužům a ženám určité sady očekávání, které zahrnují vyhraněné představy o správném jednání v určitých situacích, správné reakce, postoje a vlastnosti, jednoduše řečeno správné osobnostní charakteristiky. Obsah ženské a mužské role je sociálně podmíněn (Možný 1983).

Komplexní povahu genderovanosti společností odhaluje Hardingová, ze které vychází Šmausová ve svém textu Sociologická teorie genderu (2004), kdy říká: „Vlastnosti a schopnosti nutné k uchování společností byly rozděleny do dvou jakoby protikladných skupin a nazvány „mužské“ a „ženské“, při čemž mužské vlastnosti jsou považovány za nadřazené“ (Šmausová 2004: 17). Hovoří o duální genderované konstrukci skutečnosti, která vykazuje tři roviny - symbolické univerzum, dělbu práce a role. Gender je zakotvený ve

společnosti a poskytuje otázku genderovanosti, která společensky zvyhodňuje muže a znevýhodňuje ženy (Šmausová 2004).

Podle Hardingové se instituce samy genderově definují a požadují po svých členech, aby hráli své role. Většina „veřejných“ institucí se definuje jako „mužské“ a vyžaduje hraní „mužských rolí“, zatímco v „privátní“ sféře tzv. přirozené reprodukce se vyžaduje hraní „ženské“ role (Šmausová 2004: 19).

V posledních letech dochází v české společnosti k proměnám postojů k rolím ženy a méně již k rolím muže, v názorech na genderové role jsou méně konzervativní ženy. Hlavními představitelkami odklonu od „tradičního“ pojetí genderových rolí jsou mladší věkové kategorie žen (Hašková 2004).

Česká populace je dnes ve svých preferencích značně nakloněna genderové rovnosti v oblasti sladování rodiny a zaměstnání (tedy egalitárnímu modelu). Egalitární model se vyznačuje tím, že oba partneři mají stejně náročné povolání a péči o děti a domácnost si dělí rovným dílem. Poměry těch, kteří se přiklánějí k tradičnímu modelu živitele a pečovatelky a těch, kteří se přiklánějí k egalitárnímu modelu jsou téměř vyrovnané, zejména mezi ženami. Zároveň se prokázalo, že u žen hrálo roli vzdělání, čím vzdělanější ženy byly, tím více se přikláněly k egalitárnímu modelu (Sirovátka, Bartáková 2008).

Genderové uspořádání zahrnuje řadu dimenzí. Nejpodstatnější jsou především tato tři hlediska: dělba práce mezi partnery, způsob zajištění péče o děti a zapojení žen na trhu práce (Sirovátka, Bartáková 2008). Níže se těmito hledisky budu podrobněji zabývat.

2.2.1 Dělbba práce mezi partnery

Dělbou práce mezi partnery se zabýval již Ivo Možný ve své práci z roku 1983. V této práci uvádí, že dochází k posunu od tradičního

modelu rodiny, což však neznamena, že by nastal stav, kdy v některých rodinách umývá nádobí jen žena, v jiných jen muž, ale spíše přibývá rodin, kde někdy umývá nádobí žena a někdy muž. Případy, kdy muž zcela přebírá některé z tradičních ženských činností, téměř nenacházíme. Zároveň dodává, že vysokoškolsky vzdělané ženy dávají svým partnerům najevo, že by bylo nespravedlivé, kdyby domácí práce nebyly rozděleny rovným dílem, při dělení na stejné díly však podvědomě sleduje, aby ta její část měla větší váhu (Možný 1983). Podle mého názoru toto jeho zjištění přetrvává do současné doby.

V České republice zjišťujeme výrazné rozdíly podle pohlaví v zapojení do péče o děti a domácnost. Podle odpovědí žen je rozdíl mezi muži a ženami značný. Muži věnují péči o dítě a domácnost v průměru jen asi třetinu času v porovnání se ženami, v případě hraní si s dětmi je to asi polovina času. Překvapivě nevýznamné jsou zde rozdíly podle preferovaného modelu rodiny, jen v případě času věnovaného péči o domácnost jsou rozdíly mezi muži a ženami o něco málo menší v případě těch, kteří preferují egalitární model. Velmi málo se také projevuje vliv vzdělání ženy či jejího partnera (Sirovátka, Bartáková 2008). K podobnému závěru došla také Chaloupková (2005), která na základě dat doložených ISSP 2002 zjistila, že ani vzdělání, ani příjem nemají vliv na dělbu práce mezi partnery.

Podle Chaloupkové (2005) věnují ženy v průměru domácím pracím týdně dvakrát více času než muži (23,5 hod. ku 11,4 hod.) a vykonávají převážnou část domácích činností. Česká republika se tak řadí k zemím, kde ženy musí obětovat domácím pracím relativně hodně času. Ve srovnání se staršími výzkumy se však v posledních letech zvyšuje podíl žen, které se domácím pracím věnují méně než 20 hodin týdně. Naproti tomu časové zapojení mužů do péče o domácnost se výrazně nemění.

Hlavním faktorem ovlivňující genderové nerovnosti v dělbě práce je fáze výchovy dětí, a to konkrétně přítomnost malých dětí do tří let v rodině. Dalším ovlivňujícím faktorem je skutečnost, kdo z partnerů je na mateřské či rodičovské dovolené (až na výjimky jsou to vždy ženy). Poté

je rozdíl v počtu hodin věnovaných péči o dítě ženami oproti mužům až trojnásobný. Obecně je však tato situace ženami vnímána jako problém. Skoro polovina žen by si přála, aby se jejich partneři více podíleli na chodu domácnosti, péči o děti, hraní si s nimi. Zajímavou poznámkou je, že vysokoškolačky kladou oproti ostatním ženám větší důraz na podíl partnera na péči o domácnost (Sirovátka, Bartáková 2008).

Paradoxem je, že reálná dělba práce v českých domácnostech odpovídá spíše tradičnímu modelu živitele, ačkoliv obecné preference ve vztahu k tradičnímu a egalitárnímu modelu rodiny jsou v české populaci vyvážené. Zjištěné rozdíly v dělbě práce jsou dány pohlavím a odchodem jednoho z partnerů (většinou ženy) z trhu práce na rodičovskou dovolenou spojenou s péčí o malé dítě (Sirovátka, Bartáková 2008).

2.2.2 Zajištění péče o děti

S genderovými rolemi souvisí také péče o malé děti, která připadá ve většině případů na ženu. Ona poskytuje dětem celodenní péči a pobírá určitý příspěvek od státu, přesto je však závislá na výdělku svého partnera. Od příjmu muže se v té době odvíjí životní úroveň celé rodiny (Hamplová 2000).

I přesto, že ve většině případů zajišťuje péči o malé děti žena, v současné době se zvyšuje počet rodin, kde se na výkonu některých činností směrem k dětem podílejí oba rodiče souběžně, či rodin, kde se rodiče o péči střídají. Avšak i nadále jsou doma s dětmi převážně ženy, a tak se dětem věnují stále více ony (Maříková 2006).

Porovnáme-li matky a otce mezi sebou, pak z doposud uvedených výzkumů vyplývá, že matka je stále velice důležitou osobou v rodině, jelikož na ní spočívají nejpravidelnější a často i časově nejnáročnější aktivity v péči o dítě. Otcové se začínají častěji zapojovat do některých aktivit, ale stále se nevěnují nejnáročnějším a nejpravidelnějším aktivitám, které jsou spojeny s každodenní péčí o dítě (Maříková 2006). V této

oblasti nedochází k výrazným změnám, i přesto, že tradiční genderové uspořádání rolí v naší společnosti slábne, podíl otců na péči o dítě a domácnost je stále výrazně nižší, než podíl matek (Maříková 2009).

Jak jsem již zmínila v předchozím odstavci, podíl otců na péči o dítě je stále výrazně nižší, než podíl žen, avšak v dnešní době se začíná diskutovat o „moderním“ a „tradičním“ otcovství. Moderní rámec předpokládá přítomnost otce a citovou blízkost k dětem, zároveň předpokládá zapojení otců do péče o děti, případně i o domácnost. Tradiční normy otcovství souvisejí s pracovní sférou, kdy čas strávený v práci, je nepřímo vnímán jako rodičovský čas. Moderní normy naopak přibližují jistým způsobem otcovství k mateřství – fyzická blízkost a péče o dítě, důvěrný citový vztah. Zatímco tradiční otec byl někdy nazýván otcem „v zastoupení“, jelikož jeho otcovství bylo často zprostředkováváno přes matku, moderní otec má s dítětem přímý a individualizovaný vztah (Maříková 2009).

V dnešní společnosti tak najdeme otce, kteří přijali primární roli pečovatele o dítě a zůstali s dětmi doma na rodičovské dovolené, zatímco jejich partnerky chodily do práce. Někteří otcové popisovali svou novou životní situaci jako náročnou, namáhavou či odlišnou od jejich původních představ. Jiná část otců neviděla v péči o dítě problém, brali to jako samozřejmou činnost, která je zvládnutelná a jimi zvládaná. Jiní otcové žádali o radu své ženy či matky, péči tak brali jako činnost, kterou se mohou naučit (Maříková 2009).

S péčí o dítě souvisí i otázka preferované péče. Co se týká preferované péče u dětí do 3 let, je obecně preferována péče výlučně v rodině. Mezi třetím a čtvrtým rokem věku dítěte se začíná situace měnit a třetina až polovina české populace preferuje péči mimo rodinu a po 4 letech věku dítěte už 65 až 75% populace preferuje péči mimo rodinu. Péčí mimo rodinu se myslí jesle a mateřské školy. Tyto preference se významně neliší podle pohlaví, preferovaného modelu rodiny či podle vzdělání. Malé rozdíly shledáváme jen u dětí ve věku 3 až 4 roky, kdy se vysokoškoláci odlišují od ostatních tím, že silně preferují péči mimo

rodinu – 48%, zatímco u středoškoláků je to 39% (Sirovátka, Bartáková 2008).

2.2.3 Zapojení žen na trhu práce

Z historického hlediska již několik generací žen participuje v české společnosti na trhu práce. Ustálil se zde model dvoupříjmové rodiny, jelikož pro potřeby rodiny jsou nutné dva příjmy a ženy jsou brány jako (spolu)živitelky rodiny. Přesto u poloviny mužů a žen přetrvává ideální „tradiční“ představa o uspořádání genderových rolí – muž živitel rodiny a žena pečovatelka o domácnost a děti (Hašková 2004).

Podle Možného se žena snaží po mateřské dovolené navrátit co nejdříve do práce, jelikož její příjem je pro rodinu významný. O děti se pak stará v „druhé směně“. Zároveň očekává od manžela, že jí bude pomáhat s domácností. Toto je v dnešní době převládající model uspořádání rodiny a asi i nadále zůstane. Takovéto uspořádání nalezneme i u vysokoškolsky vzdělaných partnerů (Možný 1983). Tento model jistým způsobem přetrvává dodnes.

Mezi ženami existují jisté rozdíly v zaměření na rodinu a práci. Tyto rozdíly se snaží vysvětlit Catherine Hakim. Teorie, se kterou přichází, se nazývá *preferenční teorie*. Podle ní lze ženy na základě preferencí ve vztahu k rodině a práci rozdělit do tří skupin: ženy zaměřené na domov, ženy zaměřené na práci a tzv. adaptivní ženy (Hakim 2006). Níže se budu podrobněji zabývat jednotlivými skupinami.

První skupinou jsou ženy zaměřené na domov. Tyto ženy jsou relativně neviditelnou menšinou v západním světě, vzhledem k tomu, že se politika i média zaměřují na pracující ženy. Tyto ženy preferují po svatbě soukromý a rodinný život. Často inklinují k velkým rodinám a vyhýbají se placené práci, pokud ovšem jejich rodina není ve finančních problémech (Hakim 2006).

Druhou skupinou jsou ženy zaměřené na práci. I tyto ženy jsou v menšině, i přes masivní příliv žen do vysokoškolského vzdělávání a do odborných a manažerských pozic v posledních třech desetiletích. Rodinný život je přizpůsoben jejich pracovnímu životu. Mnoho žen zůstává bezdětných, i když vdaných (Hakim 2006).

Poslední skupinou jsou tzv. adaptivní ženy. Tyto ženy preferují kombinaci zaměstnání a rodinného života, aniž by preferovaly více či méně jednu skupinu. Adaptivní ženy tvoří největší skupinu žen. Většina žen, které po mateřské dovolené nastupují na částečný úvazek, jsou adaptivní ženy, jelikož chtějí věnovat stejně času a úsilí do jejich rodinného života jako do pracovního života. V některých zemích (USA a jižní Evropa) je málo nabídek na částečný pracovní úvazek, pokud vůbec je. Ženy tak musí zvolit jiný druh práce. Například sezónní práce či dočasné brigády, všechny nabízí lepší pracovní podmínky pro kombinaci rodiny a práce než typický plný úvazek. Pokud nejsou k dispozici místa s pružnou pracovní dobou, adaptivní ženy mohou přijmout i práci na plný úvazek nebo odstoupit na čas od práce úplně. Skupina adaptivních žen se zajímá o kombinaci pracovního a rodinného života (Hakim 2006).

Pokud oba rodiče pracují nebo plánují pracovat, musí se vypořádat s otázkou jak skloubit péči o dítě se zaměstnáním. Možností je několik – přerozdělení péče o děti mezi partnery, zapojení další osoby či instituce nebo zkrácený pracovní úvazek jednoho z partnerů. Jelikož, jak již bylo napsáno, leží většina odpovědnosti za péči o dítě a domácnost na ženách, jsou to právě ony, které by uvítaly částečný pracovní úvazek (Sirovátka, Bartáková 2008).

V současné době však český pracovní trh nevyhází ženám příliš vstříc ohledně částečných pracovních úvazků. Na částečný pracovní úvazek pracují častěji ženy se základním vzděláním než ženy vysokoškolsky vzdělané. V roce 2010 bylo na částečný úvazek zaměstnáno jen 10,1% žen s vysokoškolským vzděláním a 11,8% žen se základním vzděláním. Pokud to srovnáme s ostatními zeměmi Evropské unie je to velmi malé procento. Například v sousedním Německu bylo

v roce 2010 zaměstnáno na částečný úvazek 35,2% vysokoškolsky vzdělaných žen a dokonce 50,6% žen se základním vzděláním (ČSÚ 2011).

Muži a ženy se v typech ideálních pracovních úvazků pro ženy (s ohledem na věk dítěte) výrazně shodují. Plné pracovní úvazky u žen se preferují v období po uzavření manželství, než se narodí děti a poté opět v období po odchodu dětí z domova (přes 90% mužů i žen). Naopak v období do třetího roku dítěte jsou plné pracovní úvazky u žen preferovány zcela minimálně. Částečné pracovní úvazky u žen se jednoznačně preferují v předškolním věku dítěte a tato preference mnohdy trvá i v období, kdy nejmladší dítě začne chodit do školy. Asi čtvrtina mužů i žen si přeje, aby žena v době mezi třetím a šestým rokem dítěte zůstala doma (Sirovátka, Bartáková 2008).

Podle uvedených preferencí zapojení žen na trhu práce je tedy silně potvrzena orientace domácností na model „déle přerušované kariéry“ žen, a to až do tří let věku dítěte. Zde můžeme sledovat jisté rozdíly v preferencích podle vzdělání, i když až do třetího roku dítěte jsou rozdíly v preferencích žen s různým vzděláním minimální. Od tří let do povinné školní docházky dítěte se nejvíce k pracovní aktivitě přiklánějí vysokoškolačky (61% preferuje částečné úvazky a 24% plné pracovní úvazky). Zůstat doma v tomto věku dítěte by za ideální považovalo 15% vysokoškolaček proti 53% žen se základním vzděláním. V době, kdy nejmladší dítě začne chodit do školy, by polovina vysokoškolaček chtěla pracovat na plný úvazek a 40% na částečný úvazek (Sirovátka, Bartáková 2008).

Také Bartáková (2008) došla k závěru, že pracovní dráhy žen jsou závislé na rodinném cyklu. Ženy s malými dětmi jsou méně často zaměstnané než muži či bezdětné ženy. Lze tak hovořit o modelu přerušování kariéry žen, který se v české společnosti ustálil, kdy ženy s dětmi ve věku 3-4 let vykazují velmi malou zaměstnanost. Zároveň mají ženy po mateřské dovolené problémy s návratem na pracovní trh v důsledku diskriminace ze strany zaměstnavatele (Bartáková 2008).

3 METODOLOGICKÁ ČÁST

V této části práce představím metodologii, kterou jsem použila pro svůj výzkum. Blíže popisuji samotný design mého výzkumu, poté se zaměřuji přímo na kvalitativní výzkum, který je základem mé práce. Popisuji kritéria, podle kterých jsem vybírala respondenty pro mé rozhovory a následně uvádím charakteristiky jednotlivých respondentů. Také se zde věnuji průběhu rozhovorů a následnému zpracování dat. Nakonec se zabývám otázkou etiky.

3.1 Design vlastního výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké mají studenti humanitních oborů na vysokých školách představy o svém budoucím životě, čeho by si přáli ve svém životě dosáhnout a jakým směrem by se chtěli ubírat. Tyto představy zjišťuji pomocí otázek týkajících se jejich životních plánů. Svůj výzkum začínám otázkami ohledně jejich vzdělání, jelikož je to téma, které je jim momentálně nejbližší, a nejvíce o něm také přemýšlejí. Zajímá mě, zda chtějí ve studiu pokračovat či nikoliv a jakého nejvyššího vzdělání by chtěli dosáhnout. Dále se zabývám otázkou zaměstnání, kdy se studenti zamýšlejí nad tím, jaké povolání by chtěli vykonávat a jak by si například představovali svůj ideální pracovní den. Další okruh otázek se týká partnerského života. Zajímá mě, podle čeho si dnešní mladí lidé vybírají své partnery, po jak dlouhé době jsou ochotni se ke svým protějškům nastěhovat či jak vnímají kohabitaci. S tím souvisí i otázky ohledně manželství, kdy zjišťuji, zda dnešní vysokoškoláci chtějí/nechtějí vstoupit do manželství a proč. Předposledním tématem, o které se zajímám, jsou děti. Zjišťuji, zda chtějí mít respondenti děti a pokud ano, tak kolik a v jakém věku. Na závěr se zabývám otázkami týkající se genderové struktury ve veřejné i soukromé sféře, kdy mě zajímá jejich názor na genderové rozdělení rolí a dělbu práce mezi partnery. Ve svém výzkumu chci také zjistit, zda se výrazně liší představy mužů a žen, či nikoliv. Přihlížím zde také na věk respondentů.

3.2 Kvalitativní výzkum

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Jelikož mi nejde jen o kvantitativní shrnutí toho, co vysokoškoláci chtějí, ale jedná se mi i o jejich postoje, názory a představy, proto vidím tento přístup jako vhodnější. Díky kvalitativnímu výzkumu získám detailnější a podrobnější informace o tom, co respondenti chtějí a jaké jsou jejich představy o životě.

Existuje několik definic kvalitativního výzkumu. Já jsem si vybrala dvě, jelikož přesně vystihují můj záměr, a to provést nenumerické šetření, které zaměřím na život jedinců. Podle Dismana je „kvalitativní výzkum nenumerické šetření a interpretace sociální reality“ (Disman 2008: 285). Podle Strausse a Corbinové je „kvalitativní výzkum jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být například výzkum života lidí“ (Strauss, Corbinová 1999: 10).

Zatímco v kvantitativním výzkumu jde především o testování předem daných hypotéz, v kvalitativním výzkumu je cílem vytvořit nové hypotézy, formulovat předběžné závěry a na závěr může vzniknout i nová teorie. Kvalitativní výzkum se snaží o porozumění. Zároveň poskytuje velmi mnoho informací o poměrně malém počtu jedinců. Proto má nízkou reliabilitu a vysokou validitu. U tohoto výzkumu je ovšem obtížná a někdy zcela nemožná generalizace na celou populaci (Disman 2008).

Kvalitativní výzkum má tři hlavní složky. První složku tvoří údaje, které mohou pocházet z mnoha zdrojů. Nejčastějšími zdroji jsou rozhovory a pozorování. Druhou složkou jsou analytické nebo interpretační postupy, pomocí nichž docházíme k závěrům nebo novým teoriím. Třetí a poslední složku tvoří výzkumné zprávy, které mohou být publikovány například ve vědeckých časopisech (Strauss, Corbinová 1999).

3.3 Kritéria výběru výzkumného vzorku

Před provedením samotného výzkumu jsem si zvolila několik kritérií, podle kterých jsem vybírala své respondenty. Nejdůležitějším kritériem bylo, aby byl daný jedinec student vysoké školy s humanitním zaměřením. Humanitní obory jsem zvolila z toho důvodu, že podle mého názoru mají studenti těchto oborů větší přehled o tom, co se ve společnosti děje, jaké jsou názory na manželství apod., odpovídají tomu i kurzy, které ve škole navštěvují a kde se dozívají informace a současné společnosti. Proto by mohly být jejich názory a představy o životě zajímavé, avšak na druhou stranu možná i zkreslené vlivem informací, které o společnosti mají. Dalším významným kritériem byl věk jedinců. Stanovila jsem si věkové rozhraní 20-25 let. Toto věkové rozpětí jsem zvolila z důvodu, že v tomto věku jedinci nejčastěji studují a zároveň jsem usilovala o to, abych měla jedince z více ročníků bakalářského i magisterského programu. Posledním kritériem bylo pohlaví jedince. Mým cílem byl rovnocenný počet mužů i žen.

Pro výběr vzorku jsem použila metodu snowball sampling neboli nabalování. Skrze své sociální sítě jsem si vytvořila základ respondentů a poté jsem je žádala, zda nemají kontakt ještě na někoho, kdo vyhovuje mým kritériím. Tímto způsobem jsem svůj vzorek rozšířila na osm studentů a osm studentek, kteří splňovali všechna kritéria a zároveň byl vzorek variabilní.

3.4 Charakteristika respondentů

Nyní představím jednotlivé respondenty a jejich stručnou charakteristiku. Pro zachování anonymity mých respondentů jsou jejich jména změněna. V příloze je umístěna tabulka se základními demografickými charakteristikami respondentů (viz příloha č. 2).

Markéta

Markétě je 21 let a studuje třetím rokem bakalářský program, své studium letos neukončí, jelikož si ho o rok prodlužuje. Ve studiu plánuje pokračovat, chtěla by dosáhnout magisterského vzdělání. Markéta bydlí v Plzni se spolubydlícími. Momentálně je zadaná. Ke škole má ještě několik stálých brigád.

Aneta

Anetě je také 21 let a studuje dva bakalářské programy najednou. V jednom oboru je ve třetím ročníku a ve druhém oboru je ve druhém ročníku. Ve studiu plánuje pokračovat, chtěla by dosáhnout titulu magistr. Aneta pochází z Českých Budějovic, ale během svého studia v Plzni bydlí v bytě se spolubydlící. Ke škole nemá žádnou brigádu. Aneta je momentálně zadaná.

Lenka

Lence je 22 let a studuje třetím rokem bakalářský program. Správně by měla letos končit, ale není tomu tak, jelikož si studium o rok prodlužuje. Ve studiu již neplánuje pokračovat, jelikož si myslí, že na to nemá předpoklady. Pokud by se přeci jen rozhodla pokračovat, tak jedinečně v Praze. Lenka bydlí v Plzni s rodiči. Jakmile začala studovat na vysoké škole, žádnou brigádu neměla, jak sama říká, škola ji zaměstnává dost. Lenka je zadaná, ale společné bydlení s přítelem zatím neplánují, i když si myslí, že by to jejich vztahu prospělo.

Petra

Petře je 23 let a studuje také třetím rokem bakalářský program. Stejně jako Lenka i ona si studium o rok prodlužuje. Ve studiu plánuje pokračovat. Petra bydlí v malé obci jižně od Plzně s rodiči. Ke škole nemá žádnou brigádu, jelikož se věnuje plně studiu. Momentálně je zadaná,

s přítelem je již tři roky, ale zatím neplánují společné bydlení, jelikož Petra studuje a nemá potřebné finance.

Kamila

Kamile je 23 let a studuje druhým rokem bakalářský program. O dalším studiu zatím neuvažuje. Kamila bydlí v Plzni s přítelem. Napřed bydlela sama a poté se k ní přítel nastěhoval. Kamila je velmi cílevědomá a pracovitá žena. Ke škole zvládá ještě pracovat na plný úvazek v oblasti gastronomie.

Lucie

Lucii je 24 let a studuje čtvrtým rokem bakalářský program, své studium o rok prodlužovala a letos by měla končit. Plánuje ve studiu pokračovat, chtěla by dosáhnout doktorandského titulu. Lucie bydlí ve Starém Plzenci společně s rodiči. Ke škole má ještě stálou brigádu v oblasti administrativy. V současné době je zadaná.

Monika

Monice je 24 let a studuje prvním a zároveň posledním rokem bakalářský program na soukromé škole v Praze. Získala již titul Dis., na který studovala tři roky na soukromé škole a studium si sama platila. Plánuje ve studiu i nadále pokračovat, chtěla by dosáhnout magisterského titulu. Momentálně bydlí v Plzni se spolubydlící, trvalý pobyt má však stále u rodičů v malé obci severně od Plzně. Brigády má jen příležitostné, a to hlavně o víkendech. Na otázku, zda je zadaná či nezadaná odmítla odpovědět, během rozhovoru se o žádném příteli nezmiňovala.

Bára

Báře je 25 let a momentálně studuje jazykovou školu. Do svého výzkumného vzorku jsem ji zařadila z toho důvodu, že získala v loňském

roce titul magistr v humanitním oboru a stále ještě nepracuje. Rok cestovala a učila se jazyky. V současné době si hledá práci a přemýšlí, co s životem. Zároveň uvažuje ještě o doktorandském studiu. Bára pochází z Nymburka. Při svém studiu v Plzni bydlela buď na koleji, nebo v bytě se spolubydlícími. Je nezadaná.

Jakub

Jakubovi je 21 let a studuje třetím rokem bakalářský program, který by měl letos ukončit. Ve studiu plánuje pokračovat. Jakub pochází z malé obce ve Středočeském kraji, během studia v Plzni bydlí na koleji. Momentálně přítelkyni nemá. Ke škole má občasné brigády, v současné době žádnou nemá.

Petr

Petrovi je také 21 let a studuje třetím rokem bakalářský program v Praze. Ve studiu plánuje pokračovat. Petr pochází z menšího města nedaleko Plzně, během svého studia v Praze bydlí na koleji. Momentálně je bez přítelkyně. Ke škole má příležitostné brigády, ale v současné době žádnou.

Michal

Michalovi je 22 let a studuje třetím rokem bakalářský program, letos by měl své studium ukončit. Ve studiu plánuje i nadále pokračovat, chtěl by dosáhnout magisterského titulu. Michal bydlí v Plzni s rodiči. V současné době má přítelkyni, společné bydlení zatím neplánují, i když, jak sám říká, nebránil by se tomu. Jelikož jsou však oba studenti, finanční situace to neumožňuje. Ke škole má příležitostné brigády, momentálně však žádnou.

Martin

Martinovi je 23 let a studuje stejně jako Michal třetím rokem bakalářský program. I on by měl letos své studium ukončit. Momentálně je v situaci, kdy váhá, zda ve studiu pokračovat či nikoliv. Martin bydlí v malé obci jižně od Plzně s rodiči. V současné době je nezadaný. Ke škole má ještě stálou brigádu.

Jirka

Jirkovi je 23 let a studuje dvě školy najednou. Na obou školách je ve druhém ročníku bakalářského programu. Ve studiu plánuje pokračovat. Jirka bydlí v Plzni s rodiči. V současné době má přítelkyni, společné bydlení zatím neplánují, jelikož jejich finanční situace to neumožňuje. Ke škole má stálou brigádu v oblasti informatiky.

Karel

Karlovi je 24 let a studuje prvním rokem magisterský program. Po dokončení magisterského studia již neplánuje ve studiu pokračovat. Karel bydlí ve Starém Plzenci společně s rodiči. V současné době má Karel přítelkyni, společné bydlení by si přála spíše jeho přítelkyně, ale jelikož on je student, nemá tudíž dostatečné finanční prostředky. Ke škole má příležitostné brigády.

Dominik

Dominikovi je 24 let a studuje prvním rokem magisterský program. Zatím si není jistý, zda chce ve studiu pokračovat, i když uvažuje o doktorandském studiu. Dominik pochází z menšího města v Karlovarském kraji. Během svého studia v Plzni bydlel na koleji a nyní bydlí v bytě se svou přítelkyní, která rovněž studuje v Plzni. Ke škole má Dominik ještě brigádu v oblasti průzkumu trhu.

Adam

Adamovi je 25 let a studuje třetí ročník bakalářského programu. Po získání titulu bakalář již neplánuje ve studiu pokračovat. Adam bydlí v Plzni s přítelkyní. Ke škole má ještě práci na živnostenský list v oblasti bankovníctví.

3.5 Rozhovory

Pro svůj výzkum jsem zvolila jako nejvhodnější metodu sběru dat rozhovory. Jelikož jsem nechtěla mít pevně dané otázky, které bych nemohla měnit, zvolila jsem polostrukturované rozhovory. Před výzkumem jsem si sestavila okruh otázek, které jsem pokládala všem respondentům, ale zároveň jsem si nechala prostor i pro otázky, které vyplynou až během samotného rozhovoru. Tento typ rozhovoru pomáhá udržet zaměření rozhovoru a zároveň umožňuje, aby dotazovaný uplatnil své vlastní perspektivy a zkušenosti (Hendl 2005: 174).

Otázky k rozhovoru jsem si připravila před započítím samotného výzkumu. Sestavila jsem si okruhy témat, které mě zajímají a následně sestavila základní otázky, které jsem pokládala všem svým respondentům. Základními tématy pro rozhovor bylo vzdělání, zaměstnání, partnerský život, genderové role, manželství a děti. Kromě představ o životě, jsem se jedinců ptala i na jejich názory a postoje k současné společnosti. Výběr místa provedení rozhovoru jsem nechávala na svém respondentovi. Buď jsem navrhovala místa, která by byla pro rozhovor vhodná, anebo si jedinec sám vybral místo, které má rád a kde se cítí dobře. Ve většině případů probíhal rozhovor v kavárně. Všechny rozhovory byly nahrány na diktafon.

Délka rozhovorů se příliš nelišila. Nejkratší rozhovor trval přibližně 15 minut a nejdelší 25 minut. V průměru rozhovory trvaly 20 minut. Tato délka rozhovorů byla dostačující, zjistila jsem veškeré potřebné informace

a můj záměr byl tak naplněn. Záleželo na respondentovi, jak moc byl schopný a ochotný o daném tématu hovořit. Každého respondenta jsem na začátku rozhovoru požádala o informovaný souhlas. Většina mých respondentů na zadané otázky odpovídala plynule. Pokud jedinec otázce nerozuměl, ochotně jsem ji položila jinak. Takovéto situace však nastávaly jen výjimečně.

3.6 Zpracování dat

Po provedení všech rozhovorů následovala analýza dat. Všechny nahrané rozhovory jsem přepsala do textového editoru. Díky diktafonu jsem si mohla rozhovory několikrát přehrát a podle intonace či délky přemýšlení nad odpovědí se věnovat tématům, která dělala jedinci problém. Veškeré odpovědi jsem doslovně přepsala. Dále jsem k rozhovorům doplnila poznámky ohledně neverbální komunikace.

Po přepsání všech rozhovorů jsem měla k analýze připraveno 16 rozhovorů. Vzhledem k relativně malému počtu rozhovorů jsem jako nejvhodnější metodu analýzy zvolila ruční analýzu. Tato metoda není nijak složitá, i když poměrně náročná na čas. Všechny prepisy rozhovorů jsem si vytiskla a několikrát přečetla. Poté jsem si vytvořila seznam kódů a všechny rozhovory okódovala. Pro lepší přehlednost jsem pro každý kód zvolila jinou barvu. Poté jsem si své závěry přepsala opět do textového editoru.

V analýze jsem se zaměřovala na rozdíly v odpovědích mezi studenty a studentkami a zároveň jsem přihlížela i na věk jedinců. Rovněž jsem porovnávala studenty a studentky mezi sebou. Zároveň jsem pracovala s výzkumy, které již byly na toto téma provedeny a sledovala jsem, zda došlo k nějakému posunu, změně názorů či nikoli.

3.7 Etika

Ve svém výzkumu jsem dodržovala všechny etické aspekty. Každého respondenta jsem seznámila s výzkumným tématem a vysvětlila mu záměr provádění rozhovorů. Zároveň jsem každému jedinci slíbila, že jeho identita zůstane anonymní a jeho jméno bude změněno. Své respondenty jsem také žádala o informovaný souhlas a vysvětlila jim, že rozhovor bude nahráván z důvodu pozdějšího přepisu a analýzy. Také jsem jim slíbila, že nahrávka bude použita jen pro mé účely a nebude zneužita. Všichni respondenti s nahráváním souhlasili.

4 ANALYTICKÁ ČÁST

V této části mé práce se budu zabývat výsledky mého výzkumu. V jednotlivých podkapitolách zde popíši představy a názory mladých lidí o jejich budoucím životě. Podkapitoly jsou řazeny od témat týkající se blízké budoucnosti studentů (vzdělání, zaměstnání) až po ty nejvzdálenější (manželství, děti).

4.1 Vzdelání

V této podkapitole se budu zabývat otázkou, jakého nejvyššího vzdělání chtějí studenti a studentky dosáhnout a co pro ně vzdělání jako takové v dnešní době představuje.

4.1.1 Plány ohledně dalšího vzdělávání

Otázkou týkající se vzdělání začínám záměrně, jelikož je to pro většinu mých respondentů momentálně nejdůležitější téma. Podle průzkumu Mladá generace 1997 se ukázalo, že část studentů (20%) ve věku 21-23 let plánuje ve studiu pokračovat. Za věkovou hranici pro denní studium považují mladí lidé 26 let, tím potvrzují, že mladá generace poznává význam vzdělání pro celoživotní uplatnění (Kučera 2000b). Co se týká mého vzorku, ukázalo se, že devět z třinácti studujících bakalářského programu chce pokračovat i nadále ve studiu. Většina z nich chce dosáhnout titulu magistr. Pouze Lucie, která studuje momentálně bakalářský program, chce dosáhnout doktorandského titulu. Lucie odůvodňuje svoje rozhodnutí takto:

„Protože si myslím, že to je důležitý, jak pro kariéru tak i jakoby pro život jako takovej, jak člověk sám sebe vnímá a jak ho vnímají ostatní no. Myslím, prostě, že to je důležitý.“ (Lucie, 24 let)

Mezi studenty bakalářského programu se nacházejí čtyři, kteří již nechtějí ve studiu pokračovat. Avšak dva z těchto studentů se

momentálně nacházejí v situaci, kdy váhají, zda ve studiu pokračovat či nikoliv. V momentální chvíli se však přiklánějí k tomu, že jim stačí titul bakalář. Zbývající dva studenti jsou pevně rozhodnuti, že už pokračovat nebudou, jako důvod uvedli pracovní činnost. Jsou to Adam a Kamila. Adam pracuje na živnostenský list v oblasti bankovníctví a chce se věnovat spíše zaměstnání než škole. Kamila pracuje na plný úvazek v oblasti gastronomie a chtěla by se této práci věnovat i nadále, proto již neuvažuje o dalším studiu. Chtěla by se naplno věnovat práci.

V mém výzkumném vzorku byli tři studenti magisterského programu. Dva z nich uvažují o tom, že by chtěli zkusit pokračovat ještě v doktorandském studiu. Jediný Karel už pokračovat nechce.

4.1.2 Význam vzdělání pro mladé lidi

V této podkapitole se zaměřím na to, co pro studenty a studentky v dnešní době znamená vzdělání jako takové. Jak ho vnímají a jakou mu dávají důležitost.

Z mého výzkumu vyplynulo, že většina studentů vnímá vzdělání jako prostředek, který jim umožní vstup na pracovní trh a lepší uplatnění v něm. Jak dokládá odpověď Lucie a Petra:

„Pro mě znamená no (přemýšlí), určitě posun k lepší kariéře a tím pádem i lepší práci no a obohacování o nový znalosti, nové informace, poznávání nových zajímavých kultur.“ (Lucie, 24 let).

„Vzdělání je prostředek, kterej mi snad umožní jednou dělat to co chci, dělat co mi baví. Je to takovej základ, na kterym pak jednou až budu v praxi budu moci stavět.“ (Petr, 21 let).

Dále tři studenti uvedli, že je v dnešní době vzdělání znehodnocené, že má tituly skoro každý, bez ohledu na inteligenci. Jak říká například Kamila:

„Noo myslím, že dneska je trošku znehodnocený, zvláště to vysoký školství. Všichni studují a všichni mají diplomy a i když ty lidi mají IQ padesát, tak jako k diplomu se dohrabe každé a není to otázka nějakých schopností úplně a intelligence.“ (Kamila, 23 let).

Další čtyři studenti brali vzdělání jako prioritu a považovali ho za důležité v dnešní společnosti. Pro tři studenty bylo vzdělání zdrojem informací a poskytovalo jim rozhled. Jediná Aneta odpověděla, že vzdělání rozvíjí jejího ducha.

Co se týká důležitosti, kterou studenti vzdělání přikládají, většina, kromě dvou, považují vzdělání za důležité a někteří mu dávají dokonce tu nejvyšší důležitost. Markéta například říká, že bez vzdělání není nic:

„Pro mě osobně určitě je, protože vím, že bez vzdělání jako nejsem vlastně nic, když mám maturitu tak nejsem nic, takže určitě je.“ (Markéta, 21 let)

Studenti, kteří nepovažují vzdělání za příliš důležité, jsou ti samí, kteří již nechtějí pokračovat ve studiu, a to Kamila a Adam. Podle mého názoru to souvisí s tím, že již oba pracují a nepovažují v současné chvíli vzdělání za důležité.

Z představ ohledně vzdělávání vyplývá, že většina respondentů chce získat titul magistr. Tohoto titulu chtějí dosáhnout hlavně kvůli tomu, aby měli později větší šance uplatnit se na trhu práce. Někteří považují magisterský titul za oficiální ukončení vysokoškolského studia a někteří chtějí získat titul magistr kvůli tomu, že titul bakalář jim přijde na stejné úrovni jako dříve maturita, proto chtějí dosáhnout výše.

4.2 Představy o zaměstnání

Po fázi vzdělávání nastává v životě mladých lidí fáze nástupu do zaměstnání, proto jsem se v této podkapitole zaměřila na představy studentů o jejich budoucím zaměstnání. Zajímalo mě, jaké povolání by chtěli vykonávat, jakou by si představovali pracovní dobu či jakou mají

představu o své mzdě či platu. Dále mě zajímalo, jaká povolání považují mladí lidé za „dobrá“, či jaká povolání jsou podle nich vhodná pro kombinaci pracovního a rodinného života.

Jelikož v současné společnosti existuje genderová segregace trhu práce¹, rozhodla jsem se porovnat zde odpovědi studentů a studentek, aby se ukázalo, zda si muži a ženy tuto segregaci uvědomují a zda se podle ní řídí.

Mezi nejčastější povolání pro ženy patří jednoznačně odborné administrativní práce, což znamená sekretářky, účetní, fakturantky, referentky, apod. Ženy tvoří 85% všech pracovníků v této oblasti. Pro muže jsou nejčastější povolání v technických, fyzikálních a příbuzných oborech (Křížková 2009).

I přesto, že na českém trhu práce se genderová segregace vyskytuje, moji respondenti ji nepocítovali a nikdo nezmiňoval žádné zaměstnání jenom z toho důvodu, jakého je pohlaví. U mého výzkumného vzorku se tedy genderová segregace neprojevila. Žádný z mých respondentů výrazně netíhl k mužským či ženským oborům práce. Jen Lenka a Petra uvedly, že by chtěly pracovat v kanceláři, což by mohlo svědčit o tom, že tak volily na základě toho, že jsou ženy. Petra dokonce uvažovala o tom, že by mohla pracovat jako účetní, což navazuje na tvrzení, že administrativní patří mezi nejčastější ženská povolání. Avšak podle mého názoru by Petra toto povolání chtěla vykonávat právě proto, že by ji bavilo a má k němu vzděláním blízko, nikoli proto, že je žena. Petra říká:

¹ „Genderová segregace trhu práce znamená, že ženy a muži pracují v různých zaměstnáních, sektorech nebo pozicích. Na genderové významy rozdělení žen a mužů do různých oblastí a úrovní trhu práce poukazuje zejména statistická evidence přetrvávající segregace zaměstnání podle pohlaví“ (Křížková 2009: 11)

„Tak určitě v kanceláři, kde třeba bych i jako jednala s lidma, ale zase nechci nikoho nahánět, nikoho shánět, to určitě ne. Nevim, možná, že by se mi líbilo víc i něco ekonomicky zaměřenýho, protože mam vlastně střední ekonomickou, takže bych mohla třeba dělat účetní nebo něco takovýho, to si myslim, že by nemuselo bejt špatný.“ (Petra, 23 let)

Co se týká zbytku mého vzorku, nejsou odlišnosti mezi studenty a studentkami. Jsou obory, které uváděli jak muži, tak ženy. Nevyskytl se však žádný typ práce, který by u mých respondentů výrazně převažoval. Názory ohledně zaměstnání byly velmi různorodé. Hodně studentů také chtělo pracovat mimo obor, který momentálně studují. Jediný Jakub otevřeně říká, že by chtěl využít oboru, který studuje pro své budoucí povolání:

„No tak vysněný bylo vždycky ten fotbalista, ale jelikož jsem měl prostě úraz nohy a dva roky jsem vlastně přestal hrát fotbal, takže teď hraju jenom jakoby rekreačně. Tak jsem říkal, že když ten sport nejde dělat prakticky, tak ho dělat prostě teoreticky. Tim jak dělám jakoby sociologii, tak bych se chtěl třeba v budoucnu zaměřit na sociologii sportu a dělat nevím, nějakýho, plácnu, třeba i nějakýho ministra sportu, prostě v tom sportu.“ (Jakub, 21 let)

Jak jsem již zmiňovala výše, v mém výzkumném vzorku se nevyskytlo žádné povolání, ke kterému by tíhla většina respondentů, ale tři studenti se shodli na tom, že by chtěli pracovat v oblasti reklamy. Což možná svědčí o tom, že oblast reklamy se stává populárním oborem, který nabízí zajímavou a lákavou práci pro mladé lidi. Byli to Michal, Lucie a Markéta. Jeden příklad za všechny:

„Já bych chtěla jednou pracovat v reklamě. Jo nějakou reklamní agenturu, třeba navrhovat nějaký kampaně, to by mě jako docela bavilo no. Takže třeba nějaké reklamní agent nebo nějaké kreativec nebo něco takovýho.“ (Lucie, 24 let)

Dále se tři studentky shodly na tom, že momentálně nemají žádnou představu o svém zaměstnání. Byly to Aneta, Bára a Monika. Dobře to vystihuje odpověď Anety:

„Ne, ne, ne vůbec, právě že ne, čekam co se vyvine.“ (Aneta, 21 let)

Zbývající odpovědi byly již velmi odlišné a týkaly se oblasti výzkumu trhu, podnikání, manažerů, filmu, médií či informatiky.

K otázkám ohledně představ o zaměstnání, jsem připojila i otázku dobrého povolání, kdy mě zajímalo, jaké je podle mladých lidí v dnešní době prestižní a dostatečně finančně ohodnocené zaměstnání. Studenti nejčastěji v tomto ohledu zmiňovali lékaře, právníky a manažery. Markéta dodává ještě technické obory:

„No tak spíš se upřednostňují ty technický obory, takže cokoli co asi souvisí nějak jako s technikou a pak podle mě samozřejmě teda doktoři, no doktoři vlastně už teď taky moc ty platy jako pro ně dobrý nemaj, ale zase ve srovnání s jinejma povoláníma je maj asi zase jako nadstandardní. Takže klasika prostě technika, doktoři a právníci no.“ (Markéta, 21 let)

Nebo Michal, který jmenuje lékaře a manažery:

„Takový ty klasický profese, jako jsou lékaři, architekti a to prostě dobře zní, má to dobrou status a je to i dobře placený, že jo. Nebo když vezmu takový ty manažerský pozice, kde dvě hodiny dělá a je za to hodně dobře zaplacený.“ (Michal, 22 let)

Shrnu-li celou kapitolu zaměřenou na zaměstnání, dospěla jsem k závěru, že mladí lidé ve většině případů nemají jasnou představu o tom, co by jednou chtěli dělat. Někteří mají nějaké své vysněné povolání, ale v zápětí dodávají, že je opravdu jen vysněné a že ho asi nedosáhnou. Někteří mají jasno v oboru, ve kterém by chtěli pracovat, avšak je to nejisté. Tuto jejich nerozhodnost podle mě ovlivňuje situace současného pracovního trhu. Vysoké školy produkují hodně absolventů, kteří však nemohou najít zaměstnání. Zároveň mají zaměstnavatelé stále vyšší nároky na své zaměstnance. Proto chtějí studenti napřed dostudovat, získat magisterský titul a pak se pokusit najít vhodné zaměstnání. Co se týká otázky dobrého povolání, tak jsou to v očích studentů rozhodně lékaři, kteří mají podle respondentů nejlepší prestiž a poté právníci a manažeré, kteří jsou dobře finančně hodnoceni.

4.2.1 Pracovní podmínky

Se zaměstnáním nepochybně souvisí i pracovní podmínky. Proto jsem se svých respondentů ptala, jaký typ pracovní doby by preferovali a zda by byli schopní práce z domova.

Na českém trhu práce je poměrně rozšířenou variantou pružná pracovní doba, kdy není pevně dán začátek a konec pracovní doby a zaměstnanci si mohou měnit čas, který stráví na pracovišti. Avšak v České republice stále převažuje pevná pracovní doba, pevně daný začátek a konec pracovní doby má 58,2% jedinců. Hraje zde roli také pohlaví, kdy mají více flexibilní pracovní dobu muži než ženy a dosažené vzdělání. Čím vyšší vzdělání, tím větší možnost dosáhnout flexibilnější pracovní doby. Téměř 40% vysokoškoláků si může rozhodovat o své pracovní době (Víznerová, Vohlídalová 2007).

I v mém výzkumném vzorku se ukázalo, že třináct z šestnácti respondentů by preferovalo pružnou pracovní dobu. Většina z nich by nechtěla vstávat brzy ráno a zároveň by nechtěla pracovat až do večera. Také by si přáli, aby si mohli upravovat pracovní dobu podle svého, jak říká například Aneta:

„Abych nemusela vstávat moc brzo a když potřebuju odejít, abych mohla odejít nebo když potřebuju teda mít volno, tak abych to prostě měla umožněný. Že když je mi někdy blbě, někdy tak jednou za měsíc, tak co budu dělat, když každé měsíc budu potřebovat být doma nebo já nevím prostě, když někdy třeba budu v nemocnici nebo tak.“ (Aneta, 21 let)

Nebo odpověď Jakuba, který také nechce vstávat příliš brzy a zároveň by právě nechtěl pracovat až do večera:

„Tak ideální, tak třeba začít tak v devět, deset, ať se člověk v klidu vyspí a skončit nevím tak kolem té čtvrtý, v pět už je dlouho, do těch čtyř skončit a pak ještě nákej čas odpoledne něco udělat pro sebe nebo co potřebuješ.“ (Jakub, 21 let)

Dvěma studentkám by nevadila pevná pracovní doba. Byly to Kamila a Petra. Kamila říká, že je velmi flexibilní a je zvyklá, že ji práce zabere většinu dne, proto by ji pevná pracovní doba nevadila:

„Já jsem hodně flexibilní a myslím, že i do budoucna budu, takže jsem zvyklá na to, že mi ta práce prostě, zvlášť pokud by sem pracovala sama na sebe, takže by mi ta práce zabrala většinu dne prostě a že nebude v budoucnosti možnost si naplánovat nějakou dovolenou úplně, že prostě se budu podřizovat více méně i chodu tomu podniku a nevdí mi to a počítám s tím.“ (Kamila, 23 let)

Pouze jedna studentka by chtěla částečný pracovní úvazek, aby se mohla odpoledne věnovat rodině či sama sobě:

„Hmm. Tak já si myslím, že ta klasická pracovní doba, která trvá třeba od těch osmi do těch pěti nebo do kolíka, že je poměrně taková, že tomu člověku ukrojí velkou část dne. Já si myslím, že třeba úplně ideální pracovní doba by byla tak 6 hodin denně, aby už jsi měla odpoledne volný pro děti, pro rodinu, pro přítele i pro sebe třeba. Takže spíš částečný úvazek.“ (Bára, 25 let)

Dále jsem se zabývala otázkou práce z domova, zda by ji moji respondenti preferovali a byli schopni ji vykonávat či nikoliv. Z mého výzkumu vyplynulo, že šest respondentů by bylo schopno vykonávat práci z domova a neměli by s tím žádný problém. Jak říká například Markéta, které by vyhovovala práce z domova hlavně kvůli dětem:

„Tak taky by to nemuselo bejt špatný. Určitě bych toho byla schopná, jako znam takový lidi, potom třeba až bych chtěla mít rodinu nebo tak, tak určitě by nebylo špatný mít tu práci, abych ji mohla dělat i doma a prostě občas zajet do toho zaměstnání, takže určitě by to nebylo špatný a určitě bych to chtěla nebo zvládla.“ (Markéta, 21 let)

Či odpověď Michala, který by se chtěl jednou živit psáním a předpokládá, že by psal doma, avšak nechtěl by být celé dny jen doma:

„Tak vzhledem k tomu, že bych chtěl třeba psát, tak předpokládám, že bych psal asi doma, ale nevím. Jako asi bych byl schopnej pracovat z domova,

ale nesmělo by to být to jediný co bych dělal, být čtyřicet hodin denně doma, to by asi nešlo.“ (Michal, 22 let)

Studentky by byly ochotné vykonávat práci z domova hlavně kvůli dětem, kdy by s nimi mohly být doma a zároveň pracovat. Studenti, kteří by chtěli vykonávat práci z domova, byli jen tři, z toho dva se chtěli v budoucnu žít psaním a jeden již v současné době pracuje částečně z domova.

Pět studentů dále uvedlo, že by o práci z domova uvažovali, ale nejsou si zcela jisti sami sebou, zda by to dokázali či zda by vydrželi být stále doma. Tři studenti návrh ohledně práce z domova okamžitě zamítli s tím, že by doma nic neudělali a že potřebují kontakt s lidmi:

„Práci z domova bych asi nechtěla, přece jenom máš kontakt s těma lidma, máš nějaký kolegy, takhle doma bych se k tomu asi moc nedokopala, asi by mi to nešlo doma.“ (Petra, 23 let)

4.2.2 Představy o příjmu

Se zaměstnáním nepochybně souvisí příjem, proto jsem se respondentů ptala, jakou mají představu o výši mzdy, kterou by jednou chtěli dosáhnout. V České republice činila v roce 2011 průměrná hrubá měsíční mzda 24 319 Kč (ČSÚ 2012b).

Z mého výzkumu vyplynulo, že minimálně průměrnou mzdu by chtěla brát jen Bára, která říká:

„No jako vzhledem k tomu, že jsem vysokoškolák, tak bych si představovala aspoň průměrnou českou mzdu, což je nějakých 24 tisíc hrubýho? No tak to si myslím, že by každé vysokoškolák měl dostat minimálně tohle.“ (Bára, 25 let)

Dále čtyři studenti uvedli, že by chtěli brát alespoň dvacet tisíc, byli to Petra, Monika, Lenka a Martin. Petra s Lenkou říkaly, že když už věnovaly vysoké škole nějaký čas, že by za to chtěly být dostatečně

ohodnocené. Lenka ještě dodávala, že by chtěla mít vyšší příjem než její rodiče, aby nemusela řešit každou korunu, jako oni. Monika říkala, že by chtěla mít dostatek financí na to, aby poplatila veškeré náklady a ještě jí něco zbylo. Martin odůvodňoval svoji výši příjmu tím, že je zatím mladý a víc nepotřebuje a zároveň předpokládá, že si najde takový typ práce, kde bude postupně povyšovat a jeho příjem poroste.

Dva studenti by chtěli mít příjem okolo pětadvaceti tisíc. Proč zrovna tolik, nevím, jelikož oba respondenti řekli jen částku a svoji odpověď již více nerozvíli. Poté další čtyři studenti by si představovali příjem okolo třiceti až čtyřiceti tisíc. Opět tři studenti řekli jen částku, kterou by si představovali, jediná Lucie říká:

„No já bych chtěla dosáhnout platu tak okolo třiceti-čtyřiceti tisíc, abych jako prostě měla na všechno co budu potřebovat a nemyslím si jako nějaký jako extra bohatý, ale abych prostě mohla žít tak nějak prostě na úrovni.“ (Lucie, 24 let)

Nakonec tři studenti uvedli, že by na vrcholu své kariéry chtěli mít příjem až padesát tisíc. Markéta říká:

„Já nevím, ale myslím, když se to v té reklamě povede, tak myslím, že ty platy tam nejsou úplně nízký, takže bych řekla, že klidně třeba takovejch padesát, kdybych se snažila bych mít mohla, měsíčně.“ (Markéta, 21 let)

Nebo odpověď Petra, který říká, že na začátku by se spokojil s dvaceti tisíci, ale na vrcholu své kariéry by si přál mít právě až padesát tisíc:

„Samozřejmě co nejvyššího (smích). Nástupní plat bych viděl tak na osmnáct tisíc, kdyby to bylo dvacet, byl bych šťastnej člověk a pak se uvidí. V době nejlépe rozjeté kariéry mít čtyřicet až padesát, byl bych ve svých očích král.“ (Petr, 21 let)

Ve vzorku se objevili jen dva studenti, kteří říkali, že nemají žádnou konkrétní představu o svém příjmu. Tito studenti zde již byli zmiňováni ohledně otázky dalšího vzdělávání. Jsou to Adam a Kamila. Domnívám

se, že svou představu o příjmu neřekli záměrně. Jelikož jsou již oba výdělečně činní, nechtějí o příjmu mluvit, abych si například neodvodila jejich příjem.

4.2.3 Zaměstnání vhodné pro kombinaci pracovního a rodinného života

V dnešní době je otázka kombinace pracovního a rodinného života stále velmi aktuální. Neustále se řeší návrat žen po mateřské dovolené na pracovní trh, kdy jim často není umožněno pracovat na částečný pracovní úvazek či je zaměstnavatelé vůbec nepřijmou z důvodu, že mají malé děti. Tento problém řeší ne jeden manželský pár. Proto jsem se rozhodla, že se svých respondentů zeptám, jak se na danou problematiku dívají oni a jaké povolání podle nich tuto kombinaci umožňuje.

Tato otázka se týká více žen, jelikož jsou to právě ony, které mají často pevně danou osmihodinovou pracovní dobu, i když by uvítaly pracovní flexibilitu či možnost práce z domova, aby mohly lépe kombinovat pracovní a rodinné povinnosti. Na druhou stranu muži často při kombinaci práce a rodiny spoléhají právě na svou partnerku, na to, že ona převezme odpovědnost za domácnost a péči o děti (Křížková 2006).

V mém výzkumném vzorku se jako nejčastější povolání, kde jde nejlépe zvládat pracovní i rodinné povinnosti, objevovalo podnikání. Studenti uváděli, že lidé, kteří podnikají či mají například vlastní firmu, jsou pány svého času a mohou si organizovat svůj den podle potřeb. Nemají pevně danou pracovní dobu a nejsou nikým omezováni či kontrolováni. Jak říká například Monika:

„No podnikatelé to mají hodně dobrý, ty si vlastně korigujou tu pracovní dobu sami, takže podnikání v něčem v kombinaci s rodinným životem docela jde.“ (Monika, 24 let)

Nebo odpověď Lenky, která rovněž říká, že je pro kombinaci rodinného a pracovního života vhodné podnikání, kdy má jedinec vlastní firmu a je pánem svého času:

„Možná v nějaké firmě, je třeba dobrý, když má člověk tu firmu sám na sebe, že je jako by svým pánem a nebo takový ty, co mají vyšší postavení, třeba ředitelé a tudy, takže ty si můžou říkat ty podmínky.“ (Lenka, 22 let)

Ve třech případech studenti nevěděli konkrétní zaměstnání, ale uváděli, že nejlépe to jde kombinovat tam, kde mohou jedinci využít možnosti pružné pracovní doby či práce z domova.

Dále jsem se studentů ptala, zda oni při výběru svého zaměstnání budou na možnost této kombinace přihlížet. Dalo by se předpokládat, že natuto kombinaci budou přihlížet více ženy, avšak v mém výzkumném vzorku většina respondentů, jak muži, tak ženy, odpověděla, že nyní, když jsou ještě mladí, na to přihlížet nebudou, ale jakmile založí rodinu, tak už to pro ně bude hrát důležitou roli. Jak říká například Aneta:

„No to asi jo. Jako rozhodně. Teď když jsem ještě mladá, tak bych vzala třeba nějaký povolání, kde musím být od osmi do tří, ale potom až budu starší, tak určitě. Tak budu přihlížet na to, aby to bylo pro mě ideální.“ (Aneta, 21 let)

Stejný názor měl i Jakub:

„Tak ze začátku asi určitě ne. To prostě bude člověk brát, že má nějakou práci, ale s postupem času myslím, že každé jakoby na to bude přihlížet. Protože jakoby ta práce bude prostě překážka pro tu rodinu a bude se to muset nějak řešit. Takže za začátku ne, ale s postupem času určitě jo.“ (Jakub, 21 let)

Pokud bych měla celou kapitolu týkající se kombinace pracovního a rodinného života shrnout, zjistila jsem, že studenti považují za nejvhodnější povolání pro tuto kombinaci podnikání, kdy jedinec nejlépe vlastní svojí firmu a může si určovat sám pracovní dobu. Na otázku, zda budou studenti při výběru svého povolání přihlížet právě na tuto kombinaci, převažovaly odpovědi, že nyní ne, ale později, s příchodem rodiny, určitě.

4.3 Partnerský život

K představám o životě nepochybně patří i představy o partnerském životě. Proto jsem i já zařadila do svého výzkumu otázky ohledně partnerského života. Zajímalo mě, podle čeho si mladí lidé vybírají svého partnera a jaké by měl mít jejich ideální partner vlastnosti. Dále mě zajímalo, jaké hodnoty hrají roli při výběru partnera. Poté jsem se zaměřila na názory a představy ohledně společného bydlení, kohabitace a nakonec manželství.

4.3.1 Výběr partnera

Podle výzkumu Vymětalové patří k nejdůležitějším vlastnostem partnera dobrý vztah k dětem, zodpovědnost, poctivost, smysl pro rodinný život a tolerantnost (Vymětalová 2000).

Z mého výzkumu vyplývá, že doba se změnila a dnešní mladí lidé uvažují jinak. V mém výzkumném vzorku se z výše jmenovaných vlastností objevila jen tolerantnost a to jen u třech studentů. Ostatní vlastnosti vůbec nezazněly.

Moji respondenti na otázku, jaké by měl mít jejich partner vlastnosti, nejčastěji odpovídali, že by jejich partner měl být hodný, schopný postarat se sám o sebe, mít smysl pro humor, tolerantní, společenský a mít nějaké koníčky. Jak říká například Monika:

„Tak určitě by měl bejt hodnej, praktickej pro život, věrnej, vtipnej, charismatickej, měl by se umět postarat.“ (Monika, 24 let)

Podobný názor má i Jakub, který by si přál, aby jeho partnerka byla společenská a tolerantní:

„Tak asi určitě tolerantní, neměla by bejt ta domácí puťka, měla by bejt sportovní typ a asi bysme si měli rozumět v těch názorech.“ (Jakub, 21 let)

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na několik konkrétních hodnot (vzhled, vzdělání, hodnotová orientace, zaměstnání, finanční a materiální zajištění a věk), které mohou hrát při výběru partnera roli, a ptala jsem se mých respondentů, zda na tyto hodnoty při výběru partnera přihlížejí či nikoliv.

Co se týká vzhledu, tak deset studentů z šestnácti odpovědělo, že je pro ně vzhled důležitý, a že při výběru partnera u nich hraje roli. Jedním z těch, pro které je vzhled důležitý, je Jakub, který říká, že na vzhled přihlíží každý a kdo tvrdí, že ne, lže:

„Tak já si myslím, že když někdo říká, že vzhled není důležitý, že to je blbost. Že prostě jakoby ten vzhled je důležitý, protože i když toho člověka pak poznáme, tak řeknem, že není důležitý vzhled, ale musí něčím úplně poprvý zaujmout, takže já myslím, že na ten první kontakt je vzhled určitě důležitý a potom jako s postupem času, když už se s tím člověkem naváže nějaký kontakt, tak ten vzhled jakoby ustupuje na úkor těch vnitřních kvalit.“ (Jakub, 21 let)

Dále pět studentů odpovědělo, že je pro ně vzhled důležitý, ale jen do určité míry. Jak říká například Lenka, která přihlíží na charisma a oční kontakt:

„Taky na to koukam, ale spíš takový to charisma, co z toho člověka vyzařuje, jak se usmívá, pohled těch očí a takovej ten kontakt.“ (Lenka, 22 let)

Jediná Monika odpověděla, že pro ni vzhled ani tolik důležitý není.

U otázky na vzdělání byly odpovědi rovnocenné. Přesně půlka studentů odpověděla, že na vzdělání nepřihlíží a druhá polovina odpověděla, že je pro ně vzdělání důležité, že na něj přihlížejí při výběru svého partnera.

Poté jsem se ptala na hodnotovou orientaci. Zde všichni respondenti, kromě Moniky, odpověděli, že hodnotová orientace je pro ně hodně důležitá, často ta nejdůležitější při výběru partnera. Michal říká, že kdyby se s partnerkou rozcházeli v hodnotách, nebylo by to dobré:

„To jo, to přihlížim, protože kdybychom se úplně rozcházeli, tak by to nebylo dobrý.“ (Michal, 22 let)

Jak jsem již zmínila, jediná Monika odpověděla, že pro ni hodnotová orientace nehraje ani tolik roli.

Dalším bodem bylo zaměstnání. Zde jednoznačně převažovaly odpovědi, že na něj respondenti při výběru partnera nepřihlížejí. Jednou z těch, která na zaměstnání svého partnera nepřihlíží, avšak chtěla by, aby partner dokázal vydělat nějaké peníze, je Lucie:

„Ani moc ne, jako samozřejmě je důležitý, aby byl schopnej vydělat nějaký peníze, ale jako zatím je to spíš jako vnímaný, když chceme podnikat nějak dovolený, výlety, tak aby měl prostě nějaký finance, ale to úplně nejdůležitější to není.“ (Lucie, 24 let)

Obecně lze říci, že studenti nepřihlížejí na zaměstnání svého partnera z toho důvodu, že jsou ještě sami studenti a jejich partneri často také. Ve většině případů spolu ani nebydlí, proto nemusí řešit společné finance a zaměstnání pro ně ještě nehraje podstatnou roli.

Dále jsem se zaměřovala na finanční a materiální zajištění partnera. Zde se ukázaly rozdíly mezi studenty a studentkami. Studentky často uváděly, že to není to rozhodující, ale že je lepší, když má partner peníze a může je někam brát, mohou jezdit na výlety, na dovolený apod. Studenti ve většině případů odpovídali, že pro ně není u jejich partnerky toto důležité. Což potvrzuje genderový stereotyp, že muž by měl být živitel a měl by se postarat o svou partnerku a ženy to očekávají.

Posledním tématem byl věk. Zde mírně převážila odpověď, že je pro výběr partnera důležitý. Většina jedinců uváděla, že by nedokázala žít s partnerem, který je o hodně starší či o hodně mladší, a to z toho důvodu, že by je odsuzovalo okolí, jak říká například Lenka:

„No to taky, protože zase nechci někoho staršího jako by vo moc, protože myslim, že dneska jako by nás ukamenovali, i když jako by doba už je

trochu jiná, ale když si najdu čtyřicetiletého chlapa, kterej by byl stejně starej jako táta, tak nevím jestli by mi naši poděkovali.“ (Lenka, 22 let)

Podobný názor měla i Aneta, která také říkala, že by je odsuzovalo okolí:

„Jo, kdyby byl třeba o dost mladší než já, tak jako je to divný, protože to odsuzuje i to okolí a kdyby byl třeba moc starej, tak bych to brala, že je to takový zabítý, že je prostě uplně někde jinde.“ (Aneta, 21 let)

Studenti při výběru partnera přihlížejí nejvíce na vzhled, hodnotovou orientaci a věk. Podle mého názoru byly odpovědi respondentů ovlivněny tím, zda jsou zadaní či nezadaní. Myslím si to na základě toho, že ti, co jsou zadaní, popisovali vlastnosti svého současného partnera a zároveň v podmiňovacím způsobu dodávali vlastnosti, které by u současného partnera ještě uvítali. Ti, co zadaní nebyli, popisovali vlastnosti rovnou v podmiňovacím způsobu a podle mě tedy opravdu takové, jaké by si přáli. Nebyli ovlivněni partnerem.

4.3.2 Společné bydlení

V této podkapitole se zaměřuji na otázku společného bydlení dvou partnerů. Zajímalo mě, zda mají mladí lidé nějakou představu o tom, jak dlouho by chtěli s partnerem chodit před tím, než se k sobě nastěhují. Dále mě zajímalo, jak si představují společný život a zda se nějak změní jejich dosavadní vztah.

Když jsem se mých respondentů ptala, zda mají představu o tom, jak dlouho by chtěli s partnerem chodit před tím, než se k sobě nastěhují, nejvíce studentů odpovědělo, že podle nich je ideální minimálně půl roku až rok. Nikdo nedokázal říct, proč zrovna takováto doba. Podle mého názoru považovali tuto dobu za dostačující. Markéta například říká:

„Tak já tomuhle zase nepřikládám uplně jako význam, už z vlastní zkušenosti, protože já si nemyslím, že prostě když ty dva lidi spolu dokážou

bejt, tak spolu můžou bydlet klidně hned, ale může to bejt do budoucna zase problém, ale já to nevidím zase jako nějaký problém, ale kdybych měla určitě nějakou tu dobu tak jako určitě třeba ten půl rok, rok maximálně třeba není špatnej pokud ty lidi spolu bydlet chtěj.“ (Markéta, 21 let)

Téměř stejný počet studentů odpověděl, že nemají konkrétní představu, že by záleželo na okolnostech. Jednou z těch, které neměly konkrétní představu, byla Bára:

„No to vůbec nemam, to si myslím, že je hrozně individuální na tom člověku, kterýho potkáš, já jsem třeba schopná se k někomu nastěhovat po chvíli, ale na druhou stranu si dokážu představit vztah, kterej funguje a ty lidi spolu vůbec nebydlí. To záleží na situaci.“ (Bára, 25 let)

Dále jsem se svých respondentů ptala na to, jak si představují společný život s partnerem a zda se nějak změní jejich dosavadní vztah. Téměř všichni studenti odpověděli, že se jejich vztah zcela určitě změní. Michal říká:

„Tak určitě. Jako musí se změnit že jo. Je rozdíl, když každej bydlíme někde jinde a jen se vídáme, takže když spolu budeme bydlet, každej den, každou noc spolu, tak se to musí změnit. Teď si toho možná trošku víc vážíme, když spolu můžem zůstat nějakou delší dobu a pak si na to možná trošku zvyknem, takže se to změní, ale myslím, že se nezmění nějaká ta kvalita toho vztahu, možná naopak, může to bejt i lepší, tak si to představuju, že to bude.“ (Michal, 22 let)

O tom, jak si studenti představují svůj společný život s partnerem, příliš nemluvili. Jen Dominik říkal, že by si přál založit rodinu a postavit dům. Či Martin, který říkal, že by chtěl, aby měli s partnerkou společné zájmy a trávili společně večery.

Zajímavým faktem je, že všichni respondenti chtěli se svým partnerem bydlet před svatbou. Všichni si chtěli napřed vyzkoušet, jak dokáží se svým partnerem vycházet a chtěli svého partnera dokonale poznat před tím, než s ním vstoupí do manželství.

V druhé části představ o společném bydlení jsem se svých respondentů ptala přímo na otázku kohabitance neboli nesezdaného soužití, které je v dnešní době velmi aktuální a pro mladé lidi vcelku přijatelnou a preferovanou formou společného života, avšak jen po určitou dobu. Téměř 70% mladých lidí považuje nesezdané soužití za předstupeň manželství či za „manželství na zkoušku“ (Vymětalová 2000).

Na otázku, zda je kohabitance předstupeň manželství, byly odpovědi rozdělené téměř půl na půl. Nejčastěji odpověď zněla, že kohabitance je předstupeň manželství a druhá nejčastější odpověď byla, že kohabitance může i nemusí být předstupeň manželství, že záleží na těch jednotlivých lidech, kteří spolu žijí.

Pokud shrnu celou kapitolu týkající se kohabitance, dospěla jsem k závěru, že mladí lidé ji neodsuzují, ba právě naopak. Většina s ní souhlasí a nevidí na ní nic špatného. Všichni studenti by chtěli před svatbou se svým partnerem kohabítovat. Kohabitaci lze považovat za „manželství na zkoušku“.

4.3.3 Manželství

V mém výzkumu jsem se zabývala také otázkou manželství. Zajímalo mě, jak dnešní mladí lidé vnímají manželství jako takové, co pro ně znamená, zda by ho chtěli uzavřít, a pokud ano, v kolika letech. Dále mě zajímalo, zda mají nějakou představu o své svatbě a jaké důvody by je vedli k uzavření sňatku. Na závěr jsem se respondentů ptala, kde je podle nich manželství důležité, pokud ti dva chtějí mít děti.

Z literatury vyplývá, že do manželství chce vstoupit 90% mladých lidí. Obecně se předpokládá, že po sňatku touží spíše ženy, avšak tento předpoklad se nepotvrdil. Mezi muži a ženami nebyl výrazný rozdíl. Žádnou roli zde nehrálo ani vzdělání. I vysokoškolští studenti, u kterých se často předpokládá, že se snadněji vzdají tradičních norem, po

manželství touží. Manželství tak zůstává pro mladé lidi stále velmi důležité (Hamplová 2000).

Také v mém výzkumu se ukázalo, že všichni respondenti chtějí do manželství vstoupit. Důvody pro vstup do manželství byly různé. Karel například uvedl, že má vzor v rodičích:

„No protože to tak má bejt, dokázat tomu druhýmu, že s nim chceš bejt, já to mam totiž takhle v rodině, naši jsou spolu už asi dvacet let a pořád tuťu, ňuňu, vodí se za ruce a tak a to se mi líbí.“ (Karel, 24 let)

Jako další důvod pro vstup do manželství, který se objevoval poměrně často, bylo finanční zajištění v případě ztráty partnera. Jak říká například Bára:

„Tak já myslím, že jakoby asi z těch pragmatickejšch důvodů je to asi výhodnější, když ty máš toho partnera a když se mu pak třeba něco stane, tak ty dostaneš ňáký zajištění ze strany státu nebo i třeba ohledně dědění majetku a tak.“ (Bára, 25 let)

Další respondenti vnímali manželství jako slib, závazek či projevení důvěry vůči partnerovi. Někteří uváděli, že je to logické vyústění vztahu, jako například Petr:

„Přijde mi to jako logický vyústění vztahu. Nechtěl bych jednou děti vychovávat v neúplný rodině a myslím si, že když rodiče nejsou manželé, že je to takové polovičaté.“ (Petr, 21 let)

V odpovědích mých respondentů se jako častý důvod pro vstup do manželství objevovaly děti. Přesně půlka respondentů uvedla jako jeden z důvodů, proč by chtěli vstoupit do manželství, právě děti. Chtěli by, aby dítě vyrůstalo v úplné rodině. Ke stejnému závěru došla také Hamplová, která uvádí, že mladí lidé považují za nejdůležitější důvod pro uzavření sňatku kromě lásky a touhy po zázemí také snahu, aby se děti narodily do manželství (Hamplová 2000).

Na děti myslely více ženy. Například Lucie, která by si přála, aby dítě vyrůstalo v manželství a všichni se jmenovali stejně:

„Protože, když už budu plánovat tu rodinu jednou, tak bych právě chtěla, aby to dítě vyrůstalo v tom manželství, aby sme se všichni jmenovali stejně, aby tam prostě nevznikali nějaký jako odlišnosti.“ (Lucie, 24 let)

Podobně najdeme i odpovědi mužů. Třeba Jakub by si přál, aby se dítě narodilo do manželství:

„Tak spíš kvůli tomu dítěti nebo nevim, když je těm lidem pětatřicet, čtyřicet a prostě nejsou v manželství tak to znamená pro společnost, že je něco tím pádem špatně. A myslím, že když není to dítě, tak do těch pětatřiceti to jde, ale od těch pětatřiceti i když tam děti třeba nejsou, tak už by se ty lidi měli vzít, už jenom z toho hlediska, že třeba budou chtít mít děti. Nebo kvůli sirotčímu důchodu, příjmení dítěte, jak se má jmenovat, jestli po mámě nebo po tátovi.“ (Jakub, 21 let)

Dále jsem se zaměřila na věk vhodný pro vstup do manželství. Podle průzkumu z devadesátých let je ideálním věkem pro vstup do manželství 27 let pro muže a 24 let pro ženu (Kučera 2000b). Průměrný věk při vstupu do manželství stále roste. V roce 2011 byl průměrný věk pro muže 32,4 let a pro ženu 29,6 let (ČSÚ 2012a).

Je vidět, že doba pokročila, jelikož v mém výzkumu se nejčastěji objevoval věk okolo třiceti, což potvrzuje, že mladí lidé v dnešní době sňatky opravdu odkládají. Nebyly zde rozdíly mezi pohlavími. Většina studentů i studentek uvedla, že by chtěla vstoupit do manželství okolo třiceti let. Adam a Karel dokonce říkali, že do pětatřiceti let. Jediná Aneta uvedla, že by chtěla vstoupit do manželství co nejdříve, okolo pětadvaceti let.

Studenti uváděli věk okolo třiceti z toho důvodu, že jsou všichni zatím vysokoškoláky a přejí si dostudovat, někteří chtějí pokračovat ve studiu i dále, poté si chtějí najít zaměstnání a finančně se zabezpečit, což nějaký čas potrvá.

Když jsem se na závěr ptala, zda je podle nich manželství důležité, pokud ti dva chtějí mít děti, většina respondentů se shodla na tom, že to důležité je, či že je to lepší i pro to dítě. Pouze tři studenti odpověděli, že manželství není důležité pro to, aby ti dva mohli mít dítě.

4.4 Děti

V této části práce se zabývám tím, zda studenti a studentky chtějí mít děti a pokud ano, tak kolik a přibližně v kolika letech. Dále jsem se zajímala o to, co všechno by chtěli mít mladí lidé splněné před tím, než si pořídí dítě a v neposlední řadě, jak dlouho by studentky chtěly být na mateřské dovolené. U studentů jsem zjišťovala, zda by byli ochotni vystřídat svou partnerku na mateřské/rodičovské dovolené.

4.4.1 Děti: ano či ne?

Naprostá většina mladých lidí počítá s tím, že jednou děti mít bude, považují děti za přirozenou součást života. Byl zde předpoklad, že vysokoškolačky budou dětem přikládat menší hodnotu než ženy s nižším vzděláním, tento předpoklad se však nepotvrdil (Hamplová 2000).

Z mého výzkumu vyplynulo, že všichni respondenti si jednou přejí mít děti. Většina respondentů si přála mít dvě děti. Tento počet považovali za optimální a ideální. Tuto odpověď uvedlo třináct respondentů z šestnácti. Dvě studentky uvedly, že by si přály jedno až dvě děti, ale jedno určitě. Jediná Aneta uvedla, že by chtěla děti čtyři:

„Tak čtyři.“ „Proč tolik?“ „Tak já nevím a proč ne? Prostě nevím, chci mít hodně dětí. Jako myslím, že bych na ně byla hodná, že by byly vychované, kdybych měla nějakého dobrého manžela, tak si myslím, že jim budeme mít co dát, tak proč ne. Mamina bude ráda, že bude mít vnoučátka a tak.“ (Aneta, 21 let)

Dále jsem se, stejně jako u manželství, zaměřila na věk, kdy by respondenti chtěli mít děti. Z průzkumu, který byl uskutečněn v devadesátých letech, vyplynul ideální věk prvorodičky 24,5 roku a pro muže byl ideální věk, kdy se stát otcem, 28 let (Kučera 2000b).

Ukázalo se, že od devadesátých let, kdy byl výzkum proveden, věk i nadále roste. V loňském roce byl průměrný věk matek při porodu 29,7 let (ČSÚ 2012a). Věk okolo třiceti uváděla i většina mých respondentů. Adam a Karel uvedli věk do pětatřiceti. Lenka a Kamila uvedly věkové rozpětí 26-30 let. Jediná Aneta, která chce mít čtyři děti, uvedla věk nižší.

Dalším bodem představ o dětech, byly podmínky, za kterých by respondenti chtěli přivést dítě na svět. Podle výzkumu z devadesátých let se ukázalo, že mladí lidé potřebují pro založení rodiny hlavně vlastní byt a dostatek financí. Dále zmiňovali zázemí a zaměstnání (Hamplová 2000).

K podobným výsledkům jsem došla i já, což znamená, že od devadesátých let se názory ohledně podmínek pro rodičovství příliš nezměnily. Také v mém výzkumném vzorku respondenti často zmiňovali vlastní byt a dostatek financí. Zároveň ještě všichni dodávali, že by chtěli mít dokončené studium.

U studentek jsem zjišťovala, zda budou chtít mít vybudovanou kariéru před tím, než budou mít dítě. Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda budou upřednostňovat kariéru před dítětem či nikoliv. Studentky většinou nemluvily přímo o kariéře, ale říkaly, že by chtěly získat nějakou praxi, aby se mohly po mateřské vrátit snadněji zpět do práce. O kariéře jako takové mluvila jen Petra, která na otázku, zda by chtěla mít vybudovanou kariéru před tím, než bude mít dítě, říká:

„Jo, když by to šlo, tak určitě.“ „Takže dáš přednost kariéře a pak až děti?“ „Jo, pak by se asi dělala huř, až budou děti.“ (Petra, 23 let)

4.4.2 Mateřská/rodičovská dovolená

V této části mé práce se zaměřuji na to, jak dlouho by chtěly být studentky na mateřské dovolené. Studentů jsem se ptala, zda by byli ochotni vystřídat svoji partnerku na mateřské/rodičovské dovolené.

V České republice je státem garantována mateřská dovolená po dobu tří let. Této možnosti chtěly v mém výzkumu využít čtyři studentky. Jednou z nich je i Bára:

„No tak to záleží na spoustě věcí samozřejmě. Záleží na financích, jaký máš k dispozici, záleží na muži, jak si to představuje, záleží i na tom dítěti, když už třeba budeš mít pocit, že tě tolik nepotřebuje ve třech letech, tak ho můžeš dát do školky a tak. Jako ty tři roky mi přijdou akorát na tý mateřský.“ (Bára, 25 let)

Dále dvě studentky uvedly, že by záleželo na zaměstnání, které budou mít a jak jim zaměstnavatelé vyjdou vstříc:

„Tak na jednu stranu podle mě nemusí bejt zase ženská jako rodička na mateřský celý ty tři roky, protože právě vo hodně přide, jako právě vo ty zkušenosti nebo vo praxi, takže kdyby to šlo zařídit třeba s nějakým hlídáním nebo to, tak není problém třeba dva roky nebo klidně míň, ale to spíš abych byla na tý mateřský a mohla si při tý mateřský pracovat, takže to vymyslet nejlépe nějak takhle, ale myslím si, že bych nechtěla bejt celý tři roky.“ (Markéta, 21 let)

Nyní se zaměřím na studenty a jejich odpovědi na otázku, zda by byli ochotni vystřídat svou partnerku na mateřské/rodičovské dovolené. Z osmi studentů odpověděli jen dva, že by byli schopni a ochotni svou partnerku vystřídat. Jedním z nich byl Jakub, který si uměl představit, že by byl s dítětem doma:

„Asi byl, jako je to podle situace, ale asi byl. Kdyby prostě to situace vyžadovala, tak si to asi dokážu představit.“ (Jakub, 21 let)

Dále tři studenti uvedli, že by ochotníiii byli, ale primárně by o to neusilovali. Michal říká:

„Ochotnej bych byl, jako ne že bych sám od sebe řek, já zůstanu domu, ale kdyby sme se na tom dohodli a oba to tak chtěli, tak jako nestavěl bych se proti tomu, jen nevím, jak bych já zvládnul tu svoji roli toho otce, kterej se výhradně stará o tu rodinu, ale tak snad jo no, jako ochotnej bych byl.“(Michal, 22 let)

A nakonec tři studenti tuto možnost striktně odmítli. Dalo by se říci, že jim tato představa naháněla až strach. Dobře to vystihuje odpověď Karla:

„Ne, ne, asi ne. Ne, to by se mi nelíbilo. Ne.“ (Karel, 24 let)

Z výše popsaného vyplývá, že všichni respondenti si přejí mít děti, většinou ve věku okolo třiceti let. Před pořízením dítěte by chtěli mít dokončené studium, zařízené vlastní bydlení a dostatek financí. Co se týká mateřské dovolené, většina studentek by chtěla být na mateřské celé tři roky. Muži by byli ochotní vystřídat svou partnerku na mateřské/rodičovské dovolené jen výjimečně.

4.5 Genderové role

V této kapitole se zajímám o to, jaký mají studenti názor na genderovou dělbu rolí v soukromé i veřejné sféře. Zda s tímto rozdělením souhlasí či nikoliv. Nejprve se zabývám obecnými názory na genderové rozdělení rolí a poté se zaměřuji na domácí práce.

4.5.1 Názory na genderové rozdělení rolí

Nejprve jsem se zaměřila obecně na názory studentů a studentek ohledně genderového rozdělení rolí. Jak se dívají na to, že některé práce v soukromé i veřejné sféře jsou stále považovány jen za mužské a některé naopak jen za ženské.

V mém výzkumu se objevovaly různé názory ohledně genderové dělby rolí. Část studentů s genderovým rozdělením rolí souhlasila, jako například Jirka:

„Jo hele s tím souhlasim, mě to vůbec nevadí. Nikdy sem neměl potřebu jako chtít vykonávat nějakou typickou ženskou práci, takže s tím sem se nasetkal, takže mě tohle vyhovuje. Akorát teda co se mi nelíbí na tom genderovým rozdělení, že holky jako můžou do těch pánskejch, takže se pak opičí po chlapech, myslim si že by měly bejt ženský vyhraněný.“ (Jirka, 23 let)

Někteří studenti souhlasili s rozdělením genderových rolí jen v nějakých aspektech a říkali, že v dnešní době se tyto rozdíly stírají. Jedním z nich byl Jakub:

„Tak souhlasim s tím do určitý míry. Jako myslim si, že se to ted' hodně stírá, že prostě ty ženský dělají práce, který třeba dřív nedělaly, takže si myslim, že se to hodně stírá. Je jasný, že ženský nebudou dělat, já nevim, horníky nebo automechaniky, tam je základem ta mužská síla, ale jakoby si myslim, že se dostávají do rolí a do pozic, kterýma se dřív nezaobíraly, takže si myslim, že se to stírá a že je to dobře.“ (Jakub, 21 let)

Další část studentů s tímto rozdělením příliš nesouhlasila. Jednou z těch, která nesouhlasila, je Lucie:

„Nesouhlasim. Tak jako myslim, že dneska už je to trošičku lepší. A mě osobně se nejvíc nelíbí právě to skloubení toho pracovního života s tím mateřstvím nebo potom s rodičovstvím, tak to myslim, že na tyhlensty problémy by se jako mělo zaměřit, aby to pro ty ženy bylo jednodušší, protože myslim, že i tou celkovou emancipací se celá ta společnost nebo celá ta realita se pro ně stala jako obtížnější, že oni se teda emancipovali, mají tu práci, všechno, ale pak přijdou domů a maj tu druhou směnu, takže to si myslim, že je takovej nezamýšlenej důsledek toho.“ (Lucie, 24 let)

Z toho vyplývá, že názory na genderové rozdělení rolí jsou velmi individuální. Každý respondent měl na danou problematiku jiný pohled. Nevyskytl se žádný názor, který by výrazně převažoval. Byli zde studenti, kteří s tímto rozdělením souhlasili, jiní zase nesouhlasili. Poté zde byla

skupinka studentů, kteří s tímto rozdělením souhlasili jen v určitých aspektech.

4.5.2 Domácí práce

Z výzkumu Rodiče 2005 vyplynulo, že zhruba 14% mužů se domácím pracím nevěnuje vůbec. Dále 60% mužů tráví domácími pracemi přibližně hodinu až dvě denně. Zatímco více než 50% žen věnuje denně domácím pracím tři až pět hodin. V českých domácnostech je to s domácími pracemi velmi podobné jako s péčí o dítě. Ve většině případů jsou zajišťovány ženami (Bierzová 2006).

V mém výzkumu jsem respondenty rozdělila podle pohlaví, přičemž studentek jsem se ptala, zda by jim vadilo, kdyby jejich partner nevykonával žádné domácí práce, a studentů jsem se ptala, zda je pro ně důležité, aby jejich partnerka vykonávala domácí práce.

Nejprve se zaměřím na studentky. Všechny studentky uvedly, že by jim vadilo, kdyby partner nevykonával žádné domácí práce. Akorát Kamila odůvodňovala jeho participaci na domácích pracích na základě jeho zaměstnání:

„No kdyby vydělával vo hodně víc než já, tak by mi to nevadilo, pokud by byl on jako opravdu ten živitel rodiny a vydělával by dvakrát, třikrát víc než já, tak to nevádí, ale vzhledem tomu, že jsem to já, kdo vydělává dvakrát, třikrát víc, tak on dělá ty domácí práce prostě.“ (Kamila, 23 let)

Ostatní studentky uváděly, že by si přály, aby jim partner s domácími pracemi pomáhal. Většina studentek si přála dělbu práce s partnerem. Petra říká:

„Jo, vadilo. Určitě něco by si měl najít, neříkam, že všechno, že prostě já bych nedělala nic, ale myslim si že jo, že by nějakou práci měl dělat.“ (Petra, 23 let)

Nebo názor Báry, která vykonává ráda domácí práce, ale přišlo by jí divné, kdyby partner nespolečně pracoval:

„No pokud by dělal něco jiného, tak by mi to nevadilo. Já jako dělám ráda domácí práce. Samozřejmě mi jako přijde fér, když ti třeba nabídne, že ti pomůže, ale to je všechno o tý spolupráci v tom páru že jo. Jako přišlo by mi asi divný, kdyby přišel ten chlap, jako sice by byl strašně vytížen, ale najednou mi tam naházel oblečení a řek uvař, jsem strašně vytížen, tak to by mi asi přišlo divný.“ (Bára, 25 let)

Nyní se zaměřím na studenty, kterých jsem se ptala, zda je pro ně důležité, aby jejich partnerka vykonávala domácí práce. Pět studentů z osmi odpovědělo, že to pro ně důležité je. Jako důvody uváděli, že sami domácí práce neovládají moc dobře a neradi je vykonávají.

Zbývají tři studenti uvedli, že by si přáli, aby si s partnerkou domácí práce rozdělili. Nechtěli, aby všechno dělala jen ona a byli ochotni jí pomoci. Dobře to vystihuje odpověď Michala:

„Já myslím, že by je měla vykonávat, ale rozhodně ne, aby ona je vykonávala a já na ni koukal a pil pivo, tak to rozhodně ne, to bych ani nemohl, to je mi blbý. Podle mě je prostě lepší si tu práci rozdělit nějak smysluplně jako.“ (Michal, 22 let)

Na základě mého výzkumu jsem zjistila, že studenti očekávají, že jejich partnerka bude vykonávat domácí práce, jelikož sami to nezvládnou a studentky by si naopak přály, aby jim partner s domácími pracemi pomáhal, aby nebyly na všechno samy.

5 ZÁVĚR

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaké mají studenti vysokých škol humanitních oborů představy o svém budoucím životě. Zvolila jsem metodu kvalitativního výzkumu a sběr dat probíhal pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Celkem jsem provedla šestnáct rozhovorů s osmi studenty a osmi studentkami vysokých škol, humanitních oborů ve věku 21-25 let. Zajímaly mě především jejich představy o vzdělání, zaměstnání, společném bydlení, manželství a dětech.

Z mého výzkumu jasně vyplývá, že všichni studenti chtějí ukončit své vzdělání. Většina studentů chce dosáhnout magisterského titulu, jelikož ho považují v dnešní době za více ceněný, než titul bakalář. Objevili se i studenti bakalářského programu, kteří již nechtějí ve studiu pokračovat a mají pocit, že jim stačí titul bakalář. Dále se v mém výzkumném vzorku objevili studenti, kteří by chtěli dosáhnout doktorandského vzdělání. Většina studentů chtěla dosáhnout vyššího vzdělání z toho důvodu, že je podle nich v dnešní době vzdělání zcela zásadní a umožní jim později lepší vstup na trh práce.

Po ukončení vzdělání chtějí všichni nastoupit do zaměstnání, získat praxi a zabezpečit se finančně. Avšak žádný student neměl konkrétní představu o tom, co by jednou chtěl dělat. Objevili se tři studenti, kteří by chtěli pracovat v reklamní agentuře, což svědčí o tom, že se oblast reklamy stává stále více populární. Zároveň všichni předpokládají, že v této době již budou bydlet se svým partnerem. Všichni studenti chtějí se svým partnerem bydlet před svatbou, aby toho druhého dokonale poznali a rozhodli se, zda s ním chtějí vstoupit do manželství či nikoliv.

Dále z mého výzkumu vyplynulo, že všichni respondenti chtějí vstoupit do manželství, většinou kolem třiceti let. Při výběru svého partnera většina studentů přihlíží hlavně ke vzhledu, hodnotové orientaci a k věku. Všichni studenti také chtějí mít jednu děti, ve většině případů

dvě a také kolem třiceti let věku. Z toho vyplývá, že je manželství a rodičovství pro mladé lidi stále důležité. Všichni studenti by chtěli mít před tím, než si pořídí děti, dokončené vzdělání, zařízené bydlení a být finančně zajištěni.

Nakonec jsem se v mém výzkumu zaměřila na genderovou strukturu ve veřejné i soukromé sféře. Z odpovědí mých respondentů vyplynulo, že studenti nemají jednotný názor na genderové rozdělení. Objevili se studenti, kteří s tímto rozdělením souhlasili, ale také studenti, kteří s tím nesouhlasili. Zároveň zde bylo i pár studentů, kteří s genderovým rozdělením souhlasili jen do určité míry. Z analýzy nevyplývaly žádné zásadní rozdíly mezi studenty a studentkami. Ve většině případů měli názory velmi podobné. Jediný rozdíl možná nastal ohledně domácích prací, kdy muži předpokládali, že je bude vykonávat jejich partnerka a ženy počítaly s tím, že i muži je budou vykonávat. Další možný rozdíl nastal v časování dětí, kdy studentky uváděly, že by chtěly mít děti do třiceti let věku, jelikož později už je to komplikovanější.

Zaměřím-li se na rozdíly v odpovědích mezi zadanými a nezadanými jedinci, také nebyly nijak výrazné. Rozdíly nastaly jen v představách o společném bydlení, kdy nezadaní jedinci říkali, že momentálně nemají ani toho partnera, natož představu, jak bude jejich společné bydlení vypadat.

Do budoucna by bylo zajímavé provést za několik let rozhovory znovu s těmi samými respondenty a porovnat jejich představy se skutečností. Zároveň bych se více zaměřila na některé oblasti, pro které nyní nebyl dostatečný prostor.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Bartáková, Helena. 2008. „Problémy přechodu žen na trh práce po rodičovské dovolené“. Pp. 175-206 in Sirovátka, Tomáš; Hora, Ondřej (eds.). *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.

Bierzová, Jana. 2006. „Rozdělení domácích prací a péče o děti v rodině.“ Pp. 73-86 in Křížková, Alena (ed.). *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Český statistický úřad. 2011. *Mezinárodní srovnání - podíl zaměstnaných na částečný úvazek na celkové zaměstnanosti žen a mužů podle nevyššího dosaženého vzdělání, 2010*. Praha: ČSÚ.

Český statistický úřad. 2012a. *Pohyb obyvatelstva - 1. až 4. čtvrtletí 2011*. Praha: ČSÚ.

Český statistický úřad. 2012b. *Hrubá měsíční mzda*. Praha: ČSÚ.

Disman, Miroslav. 2008. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Hakim, Catherine. 2006. „Women, careers, and work-life preferences.“ *British Journal of Guidance & Counselling* 34(3): 279-294.

Hamplová, Dana. 2000. „Postoje k manželství a rodičovství.“ Pp. 67-98 in Fialová, Ludmila; Hamplová, Dana; Kučera, Milan; Vymětalová, Simona. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Hamplová, Dana. 2002. „Marriage and Cohabitation: Qualitative Differences in Partnership Arrangements.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 38 (6): 771-788.

Hašková, Hana. 2004. „Mění se názory na role mužů a žen v české společnosti na přelomu tisíciletí.“ Pp. 158-168 in Darulová, Jolana; Košťálová, Katarína (eds.). *Sféry ženy*. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela. Dostupné na: <http://www.fhv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=438>

Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Chaloupková, Jana; Šalamounová, Petra. 2004. „Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě.“ *Sociologické studie* 04:07. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Dostupné na: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/210_1chalou47%20pro%20tisk.pdf

Chaloupková, Jana. 2005. „Faktory ovlivňující dělbu domácí práce v českých domácnostech a hodnocení její spravedlnosti.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 41 (1): 57-77.

Chaloupková, Jana. 2010. „Proměny rodinných a profesních startů: úvodem“. Pp. 11-12 in Chaloupková, Jana (ed.); Hamplová, Dana; Mitchell, Eva; Vítečková, Miluše. *Proměny rodinných a profesních startů*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Inglehart, Ronald. 1971. „The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-Industrial Societies.“ *The American Political Science Review* 65 (4): 991-1017.

Katrňák, Tomáš. 2001. „Strukturální příčiny poklesu sňatečnosti a nárůstu svobodných v devadesátých letech v České republice.“ *Sociologický časopis* 37 (2): 225-239.

Katrňák, Tomáš. 2006. „Kdo jsou svobodné matky v české společnosti.“ Pp. 45-55 in Kocourková, Jiřina; Rabušic, Ladislav (eds.) *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: PŘF UK.

Kocourková, Jiřina. 2006. „Od politiky populační k politice rodinné: vývoj v ČR od počátku 90. let.“ Pp. 107-127 in Kocourková, Jiřina; Rabušic,

Ladislav (eds.) *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: PŘF UK.

Kocourková, Jiřina; Rabušic, Ladislav. 2006. „Editorial.“ Pp. 7-11 in Kocourková, Jiřina; Rabušic, Ladislav (eds.) *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: PŘF UK.

Křížková, Alena. 2006. „Organizace a zvládání pracovního a rodinného života současných rodičů.“ Pp. 35-50 in Křížková, Alena (ed.). *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Křížková, Alena. 2009. „Genderová segregace trhu práce – obraz statistiky.“ Pp. 13-30 in Křížková Alena; Sloboda, Zdeněk. *Genderová segregace českého trhu práce.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Kučera, Milan. 1994. *Populace České republiky 1918-1991.* Praha: Česká demografická společnost.

Kučera, Milan. 2000a. „Demografické chování mladých lidí v České republice, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace a vnější vlivy.“ Pp. 7-28 in Fialová, Ludmila; Hamplová, Dana; Kučera, Milan; Vymětalová, Simona. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství.* Praha: Sociologické nakladatelství.

Kučera, Milan. 2000b. „Představy i postavení sňatku a narození dětí v životní dráze mladých svobodných lidí.“ Pp. 45-66 in Fialová, Ludmila; Hamplová, Dana; Kučera, Milan; Vymětalová, Simona. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství.* Praha: Sociologické nakladatelství.

Kučera, Milan. 2000c. „Závěr.“ Pp. 135-141 in Fialová, Ludmila; Hamplová, Dana; Kučera, Milan; Vymětalová, Simona. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství.* Praha: Sociologické nakladatelství.

Maříková, Hana. 2006. „Genderový aspekt rodičovství.“ Pp. 141-159 in Hamplová, Dana; Šalamounová, Petra; Šamanová, Gabriela (eds.). *Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Maříková, Hana. 2009. „Pečující otcové: Příběhy plné odlišností.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 45 (1): 89-113.

Možný, Ivo. 1983. *Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.

Možný, Ivo. 2008. *Rodina a společnost*. Praha: SLON.

Rabušic, Ladislav. 2001. *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: SLON.

Rychtaříková, Jitka. 2006. „Být svobodnou matkou v České republice.“ In Rabušic, Ladislav; Kocourková, Jiřina. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: PŘF UK.

Simonová, Natálie. 2006. „Vzdělanostní nerovnosti a vzdělanostní mobilita v období socialismu.“ Pp. 62-91 in Matějů, Petr; Straková, Jana et al. *(Ne)rovné šance na vzdělání. Vzdělanostní nerovnosti v České republice*. Praha: Academia.

Sirovátka, Tomáš. 2003. „Rodinné chování a rodinná politika v České republice.“ Pp. 37-59 in Mareš, Petr; Potočný, Tomáš (eds.). *Modernizace a česká rodina*. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.

Sirovátka, Tomáš; Bartáková, Helena. 2008. „Harmonizace rodiny a zaměstnání v České republice a role sociální politiky.“ Pp. 63-96 in Sirovátka, Tomáš; Hora, Ondřej (eds.). *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.

Sobotka, Tomáš; Zeman, Kryštof; Kantorová, Vladimíra. 2001. „Second demographic transition in the Czech Republic: Stages, specific features and underlying factors.“ Paper presented at the EURESCO Conference

“The second demographic transition in Europe”, Bad Herrenalb, Germany, 23-28 June 2001. Dostupné na: http://www.demogr.mpg.de/Papers/workshops/010623_paper19.pdf

Strauss, Anselm; Corbinová, Juliet. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Sdružení podané ruce a nakladatelství Albert.

Šmausová, Gerlinda. 2004. „Sociologická teorie genderu.“ Pp. 13-23 in Darulová, Jolana; Košťalová, Katarína (eds.). *Sféry ženy*. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela. Dostupné na: <http://www.fhv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=438>

van de Kaa, J. Dirk. 2002. „The Idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Countries.“ Paper presented at the Sixth Welfare Policy Seminar of the National Institute of Population and Social Security, Tokyo, Japan, 29 January 2002. Dostupné na: http://www.ipss.go.jp/webj-ad/webjournal.files/population/2003_4/kaa.pdf

Víznerová, Hana; Vohlídalová, Marta. 2007. „Pracovní život v současné české společnosti.“ Pp. 34-50 in Dudová Radka (ed.). *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Vymětalová, Simona. 2000. „Partnerský vztah.“ Pp. 99-133 in Fialová, Ludmila; Hamplová, Dana; Kučera, Milan; Vymětalová, Simona. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Zeman, Kryštof. 2006. „Mimomanželská plodnost v České republice – demografická analýza.“ Pp. 14-25 in Hamplová, Dana (ed.); Zeman, Kryštof; Řeháková, Blanka; Polášek, Vladimír; Soukupová, Eva. *Mimomanželská plodnost v České republice po roce 1989: sociální a ekonomické souvislosti*. *Sociologické studie* 06:5. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

7 RESUMÉ

The main purpose of this research was to find out what the visions of the students from humanities are. I decided to use the method of qualitative research and the data was collection was based on the semi-structured interviews. I interviewed 8 both male and female students of the humanities in age of 21 - 25. I was mostly interested in the way they perceive their future in terms of education, job, living, marriage and children.

My research shows that all the students want to complete their education and most of them want to accomplish a master degree. The main motivation for good education is their prospect of being more competitive in the labor market. They all want to find a good job and secure themselves financially. However, none of them had a particular vision about their future employment. They all expect to live with their partner before they get married so they get to know each other well and decide whether they want to get married or not.

My research also showed that all the respondents want to get married in their thirties and the important factors for their choice of partner are his/her look, values and age. All my respondents also want to have at least one child (mostly two), also in their thirties. That indicates the importance of the institution of marriage for young people.

Finally, in my work I also focused on gender structure in public and private sphere. I found out that the students do not have unified opinion on gender division. There were some students who approved the division, but there were also some who had doubts.

The analysis did not show any significant differences between boys and girls. In most cases, opinions were similar. One difference appeared in the context of housework – men assumed their partner would do it. Another difference was in timing of having children – girls expect to have them by their thirties because of possible complications in later age.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Okruhy otázek k rozhovoru

- Otázky týkající se vzdělání (další studium, význam vzdělání)
- Otázky ohledně zaměstnání (nástup na pracovní trh, dobré povolání, příjem, pracovní doba)
- Otázky zaměřené na partnerský život (ideální partner, společné bydlení)
- Otázky ohledně manželství a rodičovství (sňatek ano/ne, děti ano/ne, ideální věk pro manželství a rodičovství, počet dětí)
- Otázky týkající se genderových rolí (názory na genderové rozdělení, dělba práce)

Příloha č. 2 – Tabulka s demografickými charakteristikami respondentů

jméno	věk	studijní program	stav
Markéta	21	bakalářský	zadaná
Aneta	21	bakalářský	zadaná
Lenka	22	bakalářský	zadaná
Petra	23	bakalářský	zadaná
Kamila	23	bakalářský	zadaná
Lucie	24	bakalářský	zadaná
Monika	24	bakalářský	odmítla odpovědět
Bára	25	titul magistr	nezadaná
Jakub	21	bakalářský	nezadaný
Petr	21	bakalářský	nezadaný
Michal	22	bakalářský	zadaný
Martin	23	bakalářský	nezadaný
Jirka	23	bakalářský	zadaný
Karel	24	magisterský	zadaný
Dominik	24	magisterský	zadaný
Adam	25	bakalářský	zadaný